

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren. N:o 35.

Måndagen den 15 April

kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 8 innevarande april förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående anslag till den agrikulturkemiska försöksanstalten vid Ultuna m. m.; och

angående beviljande af statsbidrag för ny reglering af Umeå stad i följd af den staden år 1888 öfvergångna brand.

§ 3.

Föredrogos, hvart för sig, och biföllos statsutskottets utlåtanden:

n:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter sjömannen Robert Sahlin; samt

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordsafsöndring från kungsladugården Borgholm i Kalmar län.

§ 4.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial n:o 56, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel.

Punkterna 1—3.

De af utskottet föreslagna voteringspropositionerna godkändes.
Andra Kammarens Prot. 1889. N:o 35.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

De i *punkterna 5 och 6* föreslagna voteringspropositionerna blefvo jemväl af kammaren godkända.

§ 5.

Till fortsatt föredragning anmäldes statsutskottets utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. ecklesiastikdepartementet, dervid i ordningen först förekom

Punkten 42.

*Angående
ifrågasatt an-
slag till Floda
församlings
kyrka.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1890 bevilja 6,000 kronor såsom bidrag till *restaurering af Floda församlings gamla kyrka*, med vilkor att församlingen ansvarade för kyrkans framtida underhåll.

Utskottet hemställde emellertid, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde:

Friherre Bonde: Vid sistlidne riksdag väckte jag en motion i denna kammare med ungefär enahanda syfte som det af Kongl. Maj:t här framlagda förslaget, att nemligen Riksdagen skulle anslå ett visst belopp för restaurering af Floda församlings gamla kyrka. Denna motion blef af statsutskottet afstyrkt; och jag måste medgifva, att det verkligen icke förvånade mig så synnerligen, att detta af en enskild motionär väckta förslag afslogs, då man ju med skäl kunde förebära, att frågan icke kunde anses vara tillräckligt utredd. Nu har emellertid regeringen framställt ungefär enahanda förslag och bifogat en fullständig utredning af huru saken förhåller sig. Icke desto mindre har utskottets majoritet afstyrkt förslaget, men jag hoppas likväl, att I, mine herrar, om I sätten Eder in i frågan riktigt, skolen komma till ett annat resultat, än hvad statsutskottet gjort.

Det torde vara herrarne välbekant, att Floda kyrka anses vara ett konsthistoriskt minnesmärke af stort värde, och att församlingen därför, då den redan i början af 1860-talet på grund af sin växande folkmängd ansåg nödvändigt att förskaffa sig en ny kyrka och för den skull ingick till Kongl. Maj:t med begäran att få rifva den gamla kyrkan och på dess plats uppföra en ny, blef förbjuden att göra detta, emedan den gamla kyrkan i konsthistoriskt intresse måste bibehållas. Då man på grund häraf antog, att församlingen skulle komma att uppföra en ny kyrka och öfvergifva den gamla, framställde regeringen till 1867 års Riksdag förslag,

att staten skulle öfvertaga dennas underhåll och derfor anslå 300 kronor årligen. Propositionen innehöll dessutom, att dessa 300 kronor borde komma att utgå, så snart församlingen upphört att begagna och således vårda den gamla kyrkan. Det egendomliga är, att Riksdagen i sitt beslut icke upptog detta vilkor, utan anslog dessa 300 kronor utan något vilkor alls. Dessa 300 kronor uppfördes genast samma år i riksstaten och ha qvarstått der ända till denna dag; men då församlingen icke upphört att begagna den gamla kyrkan, har icke något af dessa medel utgått till församlingen.

*Angående
ifrågasatt an-
slag till Floda
församlings
kyrka.
(Forts.)*

I följd af det förbud, som lemnats att rifva den gamla kyrkan, blef kyrkobyggnadsfrågan i Floda undanskjuten en längre tid, då det mötte svårigheter att erhålla någon annan lämplig plats att uppföra kyrka på. Så gingo åren, det ena efter det andra, tills det inträffade, att den store konstkännaren och verldsberömda konstnären, herr Hägg i London, af intresse för kyrkan, som han fått se under ett besök i Sverige, uppgjorde ett fullständigt förslag, huru den gamla kyrkan skulle kunna restaureras och vidbyggas på så sätt, att dess konsthistoriska värde skulle kunna bibehållas, men på samma gång ett tillräckligt utrymme för församlingen beredas. Dessa ritningar blefvo sedan godkända af församlingen och af Kongl. Maj:t fastställda. Efter dessa ritningar har nu församlingen med dryga kostnader uppfört en kyrka, som utgör på samma gång en restaurering och fulländning af den gamla och som, med bibehållande af dess konsthistoriska minnesmärken, kommer att för kommande släkten visa så väl hvad forntida konst kunnat åstadkomma som hvad våra dagars snille till dess fulländning kunnat frambringa.

Nu äro naturligtvis dessa dryga kostnader för församlingen mycket betungande, då redan 135,000 kronor för byggnadsföretaget blifvit utbetalade. Det återstår också ganska mycket, innan den gamla kyrkan blir fullständigt restaurerad, sådan den skall vara, och dertill behöfves medel. Såsom jag nämnt, har Riksdagen nu en gång till kyrkans underhåll anslagit 300 kronor årligen, hvilka dock hittills icke kunnat, ehuru i riksstaten uppförda, tagas i anspråk.

Kongl. Maj:t föreslår nu, att af dessa alltså hittills besparade medel ett belopp af 6,000 kronor skulle få till församlingen utanordnas såsom bidrag till restaureringsarbetet; detta förslag synes mig förestafvadt af den enklaste billighet och rättvisa, då det ju endast innebär, att, då staten nu för framtiden är befriad från hvarje skyldighet att bidraga till kyrkans underhåll, endast de medel, som för densamma en gång äro beviljade, skola få till kyrkan utbetalas. Det är således icke fråga om något nytt anslag, utan endast fråga om, att dessa medel, som äro uppförda i rikssaten, må få användas till det ändamål, som man med dem afsett.

Statsutskottet har ansett, att det skulle kunna blifva ett farligt prejudikat, om man nu började understödja enskilda kyrkobyggnader, då det hittills endast varit några af landets större domkyrkor, till hvilkas restauration staten lemnat bidrag. Denna

Angående
ifrågasatt an-
slag till Floda
församlings
kyrka.
(Forts.)

farhåga är dock icke befogad. Ty här är, såsom jag nämnt, icke fråga om något nytt anslag, utan endast om användningen af ett gammalt. Jag hoppas därför, att herrarne måtte finna frågan vara af den enkla beskaffenhet, att kongl. propositionen kan bifallas, då det ju som sagdt ej är fråga om att bevilja något nytt anslag, utan endast om att gifva Kongl. Maj:t rättighet att använda de för Floda kyrkas underhåll anslagna medel till dess restauration.

Den motion, jag i fjol väckte i denna fråga, innehöll två moment. Det ena afsåg, att penningarne i fråga skulle få användas till Floda kyrkas restauration, det andra att underhållsanslaget för framtiden skulle ur riksstaten utgå. Jag ansåg nemligen det ena vara en konsekvens af det andra och förestälde mig, att när de 300 kronorna icke vidare behöfdes, då staten genom restaureringsarbetet måste blifva befriad från framtida underhållskostnader, de icke heller skulle uppföras i riksstaten. Statsutskottet afstyrkte min motion ej blott i dess första del utan märkvärdigt nog äfven i den andra delen, och detta på den grund, att dessa 300 kronor voro för andra ändamål väl behöfliga uti de till en grupp sammanförda restaurationsanslagen — under de första åren stod nemligen anslaget särskildt uppfördt i riksstaten men sammanfördes sedermera med öfriga liknande anslag till ett belopp — men Floda kyrka skulle de dock aldrig kunna komma till godo.

Jag anser mig nu icke böra upptaga kammarens tid vidare, men vill endast uttala den öfvertygelsen och förhoppningen, att I, mine herrar, när I besinnen huru enkel och rättvis saken är, icke skolen tveka att bifalla den kongl. propositionen. Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Häruti instämde herr *Lund*.

Herr Edelstam: Den svenska Riksdagen har ofta visat sig benägen att lemna bidrag för vidmagthållande af våra forntida minnesmärken. Det gjorde Riksdagen äfven 1867 i fråga om Floda kyrka. Det är väl sant, att det vilkor, som då uppställdes för anslagets beviljande, ej blifvit uppfyllt, nemligen det att församlingen skulle uppföra en helt och hållet ny kyrkobyggnad och med det af staten beviljade anslaget upprätthålla den gamla kyrkan såsom ett själfständigt minnesmärke. Nu har visserligen församlingen intagit den gamla kyrkan som sidobyggnad i den nya, men den omständigheten bör väl icke vara af beskaffenhet, att församlingen i följd deraf ej skulle få det bidrag, som varit afsedt. Det synes mig skäl att äfven denna gång, då det icke är fråga om någon ny utgift, utan endast om att utbetala ett en gång beviljadt anslag, som under mer än 20 år stått orördt, Riksdagen borde gå Kongl. Maj:ts proposition till mötes.

Jag yrkar bifall till den kongl. propositionen.

Herr Lasse Jönsson: Den förste talaren yttrade, att detta icke vore något nytt anslag, utan ett anslag, som redan förut blifvit beviljadt; men jag ber att, få anmärka, att, då anslaget bevil-

jades, det på samma gång ingicks en öfverenskommelse mellan staten och församlingen af det innehåll, att församlingen skulle öfverlemna sin kyrka som ett minnesmärke till staten och icke vidare begagna den. Denna öfverenskommelse har nu af församlingen brutits på det sätt, att den har bibehållit kyrkan såsom församlingskyrka. Följaktligen föreligger här mer än en anslagsfråga, det föreligger en principfråga, huru vida staten skall bidraga till underhållet af församlingskyrkor, som konstkännare anse böra bibehållas sådana de från gammalt varit. Skulle vi gå in på den principen, så tror jag, att det skulle finnas många församlingar, som skulle hafva anledning att komma in och säga: vi anse, att vår kyrka skulle blifva bra och präktig, om vi finge restaurera den, men öfverintendentembetet säger, att den, så vidt möjligt är, bör bibehållas i samma stil som den gamla, eller också att man bör bygga till den och bibehålla det som står qvar, så att det blir ett konst-historiskt minne. Det är en församling i min valkrets, som har haft men af en sådan der — jag vågar säga — olycka, ty det hade varit mycket lätt för denna församling att för en ganska ringa kostnad restaurera sin kyrka, om de fått göra, som meningen var, att taga bort koret, men i stället kom öfverintendentembetet och sade, att det var en sådan konsthistorisk märkvärdighet, att det ej finge ske, och så måste församlingen taga ner ett ganska stort torn och öka kyrkan på annat håll, hvilket blef ganska dyrt och ådrog församlingen en icke obetydlig skuld. Men icke kan därför församlingen homma till staten och säga: öfverintendentembetet rådde oss att göra så som vi gjort, var därför så god och hjälp oss! Likadant är förhållandet här. Vi hafva hittills beviljat anslag till restaurering af historiskt märkvärdiga domkyrkor, skulle vi nu gå ett steg längre och bevilja sådana äfven åt landskyrkor, så fruktas jag, att detta skulle medföra betänkliga följder.

Jag anser därför, herr talman, att utskottet handlat rätt, då det afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag, och jag instämmer alltså i utskottets förslag.

Friherre Bonde: Den siste talaren framhöll, att det vilkor, under hvilket underhållsanslaget var lemnadt, icke blifvit af församlingen uppfyllt, och att sålunda församlingen icke vore berättigad att erhålla detta anslag, emedan församlingen, i stället för att öfverlemna kyrkan till staten såsom historiskt minnesmärke, tagit sig för att begagna den samma. Jag ber att få upppepa hvad jag nyss nämnde, nemligen att församlingen visserligen kommer att använda den, men genom att församlingen restaurerar kyrkan och för framtiden öfvertager dess underhåll, kommer den att erhålla en bättre och säkrare vård än den kunnat få med de 300 kronor, som förut varit anslagna.

Det är visserligen sant, att församlingen, på grund deraf att detta vilkor icke blifvit uppfyllt, icke har rätt att göra anspråk på detta anslag, och hade församlingen haft denna obestridda rättighet, så hade ju Kongl. Maj:t icke behöft till Riksdagen inkomma

*Angående
ifrågasatt an-
slag till Floda
församlings
kyrka.
(Forts.)*

Angående
ifrågasatt an-
slag till Floda
församlings
kyrka.
(Forts.)

med proposition i ämnet. Men just på grund af det sätt, hvarpå församlingen nu söker få denna fråga löst, nemligen att, derest församlingen tillägges detta belopp, befria staten från kyrkans framtida underhåll, är det klart att, såsom också betonas i den kongl. propositionen, en sådan lösning af frågan icke kan vara annat än fördelaktig så väl för staten som för församlingen och det konsthistoriska intresset. I sistnämnda afseende har församlingen sökt att bibehålla ett i konsthistoriskt afseende märkligt minnesmärke, på samma gång som församlingen, genom att bygga på sätt den gjort och under förutsättning af bifall till den gjorda framställningen, befriar staten från en årlig afgift af 300 kronor för en obestämd framtid. Och då här icke är fråga om någon för staten ofördelaktig uppgörelse, då ju staten befrias från underhållsskyldigheten, så har regeringen ansett både rättvisa och billighet tala för, att dessa för kyrkans underhåll reserverade medel finge af församlingen för uppgifna ändamålet användas.

Chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Wennerberg: Då Floda församling år 1865 förhindrades att, som den hade ämnat, bygga sig en ny kyrka på den gamla kyrkans grund, så var det ju också församlingens rätt att fordra, det under sådana förhållanden den gamla kyrkan skulle underhållas af staten, eller också någon ersättning för densamma gifvas för uppförande af en ny. Staten fann också 1867 tillbörligt att för underhållet af den gamla kyrkan, som i konsthistoriskt afseende var och är af största intresse, lemna 300 kronor i årligt understöd. Dervid hade Kongl. Maj:t dock fäst det vilkor, som, om också icke uttryckligen af Riksdagen antaget, dock måste anses ligga under skrifvelsen, nemligen det, att dessa medel dock icke skulle utgå, förr än församlingen upphört att begagna den gamla kyrkan. När sedan dess förslag till nybyggnad på gamla kyrkoplatsen bragtes å bane, och de personer, som intresserade sig för denna sak, anskaffade dertill synnerligen goda ritningar, af hvilka det framgick, att den gamla kyrkan skulle kunna begagnas såsom sidoskepp i den nya, rymliga kyrkan, utan att derigenom dess monumentala betydelse i någon mån skadades, så enade sig församlingen om detta förslag och beslöt att bredvid den gamla kyrkan bygga tvenne nya skepp och fortfarande begagna den gamla kyrkan.

Då församlingen för en tid sedan försökte att få ut de 300 kronor, som Riksdagen anslagit, så svarades det af öfverintendents-embetet, enligt min åsigt fullkomligt formellt riktigt, att, när församlingen icke öfvergifvit den gamla kyrkan, vilkoret för anslagets utbekommande sålunda ej blifvit uppfyllt. Riksdagen har också på denna formellt rigtiga grund byggt sitt afslag vid det förra tillfället, då denna fråga här förevar; och statsutskottet har nu på samma grund stödt sitt afstyrkande.

Det är således icke någon fråga om, att det icke är formellt riktigt handladt att afslå det bidrag, som nu är begärdt; men, mine herrar, vi hafva också en annan sida af saken att tillse, och jag anser, att kammaren borde vara välvillig nog att låta den väga

lika tungt, ja, tyngre. När Riksdagen bestämde sig för att för all framtid årligen gifva 300 kronor till underhåll af den gamla kyrkan, som man då tänkte sig skola komma att stå aldeles fri från den nya på sin gamla plats, så var det påtagligen *icke* därför att församlingen icke vidare skulle få begagna den gamla kyrkan, ty deri ligger icke något statsintresse, utan för att nödortfigt uppehålla och bevara detta gamla, i konsthistoriskt afseende dyrbara monument och icke låta det helt och hållet förfalla.

*Angående
ifrågasatt an-
slag till Floda
församlings
kyrka.
(Forts.)*

Nu veta vi, huru som på andra ställen, der en sådan öde kyrka står qvar och genom ett litet årligt anslag hålles vid magt, detta anslag åtgår ensamt till att reparera tak och fönster o. d.; men med sådan omvårdnad kan icke ett monumentalt verk i längden reda sig. Deremot, just det, att kyrkan begagnas och alltjemt med kärlek tillses, utgör den säkraste grunden för dess bibehållande i ett för den värdigt skick.

Hvad har nu skett? — Jo, hela vården af kyrkan har öfvertagits af församlingen, och just hvad Riksdagen åsyftat, då den gaf det årliga anslaget af 300 kronor, nemligen att för all framtid uppehålla detta sällsynt vackra monument, det vinnes på detta sätt mycket bättre; och det begäres för detta blott den besparade summa, som Riksdagen beviljat, och som öfverintendentsembetet aldrig kunnat utanordna. Hvad som således begäres är 6,000 kronor, och Kongl. Maj:t har föreslagit, att församlingen därför skulle för all framtid öfvertaga den underhållsskyldighet, som staten i annat fall fortfarande skolat bära och som i längden gjort en betydligt större summa.

Det är verkligen märkvärdigt att se, huru en liten församling i vårt land velat af kärlek till ett forntida minnesmärke och visserligen särskildt ett kyrkligt, anstränga sig för att bibehålla det i ett värdigt skick; och jag ber därför att i korthet få meddela, hvad den nu ifrågavarande församlingen för detta ändamål offrat. I kyrkobyggnadskassan hade samlats 95,000 kronor; de äro lemnade; i orgelbyggnadskassan 8,000 kronor; de äro likaledes lemnade; i mansdagsverken har beräknats en summa af 5,500 kronor, i kördagsverken 800 kronor, och genom enskilda bidrag ha samlats 8,000 kronor — och likväl har församlingen haft mod att skuldsätta sig för 35,000 kronor.

Den har med dessa medel bredvid den gamla kyrkan uppfört en ny och derigenom tillsett, att den största möjliga omvårdnad skall egnas deras gamla kära kyrka. Hvad har väl staten åsyftat med det år 1867 beviljade årliga anslaget af 300 kronor annat än just detta?

Jag har tagit mig friheten att medtaga åtskilliga ritningar, som torde intressera kammaren att se. Allt är enligt dessa utfördt med största noggrannhet. De hafva haft till ritmästare en af våra skickligaste fackmän på detta område. Den gamla kyrkan var ett ovanligt vackert monument, men jag hoppas, att kammaren skall medgifva, att den äfven efter den nya ritningen kommer att blifva i hög grad tilltalande.

Jag upprepar slutligen, att här icke bör vara fråga om att

Angående
ifrågasatt an-
slag till Floda
församlings
kyrka.
(Forts.)

häfda den formella rätten, hvars fordran man ensidigt kan säga att församlingen icke uppfyllt, utan den materiella rätten för församlingen att få bibehålla det anslag, som Riksdagen en gång beviljat för ett ändamål, som församlingen beaktat; och jag hemställer därför till Andra Kammarens välvilja, om det icke vore skäl att bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lasse Jönsson: Utskottet har grundat sin afstyrkande hemställan på den omständigheten, att det med församlingen träffade aftal tydligt och klart bestämde, att ifrågavarande årliga anslag af 300 kronor skulle utgå från och med den dag församlingen upphörde att begagna sig af kyrkan; och har utskottet, vid det förhållande att denna uttryckliga föreskrift blifvit af församlingen öfverträdd, icke kunnat bifalla förevarande framställning.

Hvad nu beträffar den omständigheten att församlingen uppträffat så mycket för denna kyrka, så skulle jag kunna nämna många andra församlingar, som gjort på samma sätt, och ibland har detta skett under påtryckning af herrskap och i öfrigt af personer, som med sitt stora röstetal utöfvat stort inflytande vid kyrkostämman. Men öfver beslut, som sålunda tillkommit, hafva öfriga församlingsbor, när kostnaderna för dyrbara kyrkobyggnader och reparationer utdebiterats, fått finna sig och betala, äfven om det känts aldrig så hårdt. Jag anser det icke vara rätt, att Riksdagen befattar sig med att uppmuntra sådana förslag som det ifrågavarande, och dessutom bör Riksdagen väl akta sig för att inlåta sig på sådana företag, ty att göra detta kunde komma att medföra svåra följder. Herr talman! Jag yrkar fortfarande bifall till statsutskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de meningar som förekommit, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd, hvadan en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som vill att kammaren atslår statsutskottets hemställan i 42 punkten af utlåtandet n:o 9 och bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 68 ja, men 97 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

*Angående
ifrågasatt an-
slag till Floda
församlings
kyrka.
(Forts.)*

§§ 43—47.

Biföllos.

Vid föredragning af *punkten 48*, innefattande utskottets hemställan i fråga om anslag till seminarier vid universitetet i Lund, begärdes ordet af

Herr Thomasson, som yttrade: Då statsutskottet enhälligt afstyrkt den äskade anslagsförhöjningen till det matematiska seminariet i Lund, så lär det icke förefinnas den ringaste utsigt för att i denna kammare vinna bifall till Kongl. Maj:ts framställning, helst Första Kammaren redan lär godkännt utskottets afstyrkande hemställan. Jag skall icke heller ifrågasätta sådant, jag skall endast söka undanrödja det enda skäl, som statsutskottet anfört mot beviljande af ifrågasatt förhöjning.

Utskottet har tydligen utgått från det antagandet, att seminariet tillkommit först sedan Riksdagen beviljat anslag till detsamma, hvilket, om jag ej missminner mig, skedde år 1885. Men det förhåller sig icke så. Detta seminarium har lefvat och verkat allt sedan år 1874. Under första tiden af sin tillvaro upprätthölls detsamma genom bidrag från reservfonden; den gaf så länge den hade något att gifva, hvilket numera icke är fallet. Vi hafva således icke mindre än femton års erfarenhet af denna läroanstalts verksamhet; och jag är fullt förvissad derom, att hvar och en, som har någon känedom om saken, skall vitsorda att denna erfarenhet är i högsta grad tillfredsställande.

Jag hoppas därför, att, när frågan återkommer — hvilket den utan tvifvel ganska snart skall göra — Riksdagen då icke skall hysa några betänkligheter vid att höja ifrågasatt anslag till nu begärda 1,500 kronor eller samma belopp, hvarmed anslaget till matematiska seminariet i Upsala utgår. Jag har, som sagdt, icke något yrkande att göra.

Vidare anfördes icke. Punkten biföllos.

Punkterna 49 och 50.

Biföllos.

Punkten 51.

Med tillstyrkande af en af Kongl. Maj:t i sådant afseende gjord framställning, hemställde utskottet i denna punkt, att Riksdagen måtte såsom personligt lönetillägg för år 1890 åt vice bibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Lund August Jakob Theodor Palm på extra stat för samma år anvisa 500 kronor.

*Angående an-
slag till löne-
tillägg åt vice
bibliotekarien
i Lund A. J.
T. Palm.*

Angående anslag till lönetillägg åt vice bibliotekarien i Lund A. J. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade i afgifven reservation herrar *Sven Nilsson, A. Persson i Mörrarp, N. Petersson i Runtorp, Lasse Jönsson, J. Anderson i Tenhult och A. Peterson i Hasselstad* yrkat, att Kongl. T. Palm.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Petersson i Runtorp: Bland de många anslag, som äskas å denna hufvudtitel, anser jag åtminstone, att detta är öfverflödigt och mycket väl kan afslås. Jag anser, att den tjänsteman, om hvilken här är fråga, är så fullt betald med 3,500 kronors lön, att han ej behöfver något särskildt lönetillägg. Det talas väl om mannens utmärkta egenskaper, men detta är så vanligt när det är fråga om lönetillägg, att det är intet att fästa sig vid. I hvad fall som helst tror jag lönen vara tillräcklig med 3,500 kronor, och det är skälet, hvarför jag, herr talman, yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Thomasson: Vice bibliotekarien i Lund har en lön af 3,500 kronor. Motsvarande tjänstemän vid kongl. biblioteket i Stockholm och universitetsbiblioteket i Upsala hafva hvardera 4,000 kronors lön. Dessa båda senare tjänstemän hafva icke andra eller flera göromål än vice bibliotekarien i Lund. Ja, vice bibliotekarien i Lund har kanske till och med något mera att göra än vice bibliotekarien i Upsala, detta beroende på hvarjehanda förhållanden, som jag icke skall besvara kammaren med att relatera. Vice bibliotekariens i Lund tjänstgöring har blifvit af vederbörande väl vitsordad. Han har också i sjelfva verket ådagalagt ett alldeles sällspordt nit och det varmaste intresse för den institution, åt hvilken han under några och trettio år egnat alla sina krafter — ja, *alla*, ty det har ej fallit honom in att söka några extra förtjenster eller någon bisyssla för förbättrande af sina knappa lönevilkor. Han ger sig hel och hållen åt sin tjänst; och då han icke vid sista tillsättningen af bibliotekarie dertill befordrades, så berodde detta väsentligen derpå, att vederbörande befarade, att han, van som han blifvit att fördjupa sig i arbete för egen del, icke skulle kunna såsom chef rycka sig från denna vana för att egna nödig tid och omtanke åt att ordna och leda de underordnade tjänstemännens verksamhet. Vid sådana förhållanden lär den enklaste rättvisa, för att icke tala om billighet, kräfva att denne tjänsteman, likställd som han är med tjänstemännen vid biblioteken i Stockholm och Upsala, också likställas med dem i afseende å lönevilkor. Jag hoppas derför, att reservanterna skola låta sitt motstånd falla, och att denna kammare liksom Första Kammaren skall höja lönen för honom personligen under hans återstående tjänstgöringstid. Den kan icke blifva lång, då han redan är sextio-två eller sextiotre år gammal. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Rydin*.

Herr Andersson i Högkil: De skäl, som anförts för den nu ifrågavarande löneförhöjningen, äro enligt min tanke icke fullt giltiga. Man har icke kunnat påstå eller visa, att denna lön är otillräcklig, utan man vill endast öka densamma, därför att svarande tjänstemän vid biblioteken i Stockholm och Upsala hafva större löner. Utgiftsstaterna för universiteten i Upsala och Lund blefvo efter vederbörandes hörande af Kongl. Maj:t fastställda så nyligen som den 6 november 1885, och de hafva sålunda tillämpats endast 3 år. Enligt dessa stater utgör lönen för vice bibliotekarien i Upsala 4,000 kronor och för vice bibliotekarien i Lund 3,500. Är icke denna proportion fullt riktig? Jag har för min del goda skäl antaga, att så är fallet, och jag tror icke det vore hvarken nödigt eller nyttigt att vidtaga någon rubbning derutinnan.

Beträffande den gjorda jämförelsen med motsvarande tjänstemän vid kongl. biblioteket i Stockholm, kan man icke afse några andra än förste amanuenserna, och desse åtnjuta endast 3,000 kronors lön. Jag vill erinra om, att lönerna för tjänstemännen vid kongl. biblioteket i Stockholm bestämdes redan år 1877, och Kongl. Maj:t hade sålunda tillfälle att vid fastställande af lönen för nu ifrågavarande tjänsteman göra de jämförelser, som kunde anses nödiga. Nu säger man, att denne person under mångårigt och tråget arbete gjort sig väl förtjent af den uppmuntran, som skulle kunna ligga i beviljandet af ett personligt lönetillägg. Ja, vitsord om pligtrogenhet hoppas jag och tror äfven att man skall kunna tillerkänna våra embets- och tjänstemän i allmänhet, men icke kan staten därför tillerkänna dem alla särskilda personliga lönetillägg, och då kan det väl icke heller vara skäl i att göra undantag för vice bibliotekarien i Lund.

Jag anhåller om afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Wennerberg: Här är fråga om ett personligt lönetillägg, icke om någon löneförbättring för vice bibliotekarien i Lund, och denna framställning grundar sig på de synnerligen ampla vitsord, som kommit vice bibliotekarien Palm till godo från hans förmän. Han lär vara en person, som på det mest vinnande sätt nedlagt hela sitt nit för handhafvandet och vården af biblioteket i Lund. Det är icke ovanligt, att Riksdagen någon gång fäst en välvillig uppmärksamhet vid en sådan, man skulle kunna säga, *utöfver* pligtens fordringar gående verksamhet. Han har lyckats förtjena namn om sig att vara en ovanligt pålitlig, nitisk och punktlig bibliotekarie, hvilket också inom statsutskottet erkänts, ej blott af dess ledamöter från Första Kammaren utan äfven, om jag icke missminner mig, af åtskilliga utskottets medlemmar från denna kammare. Jag är också viss på, att om de af utskottets ledamöter från denna kammare, som icke uttalat sig mot det af Kongl. Maj:t föreslagna lönetillägget för vice bibliotekarien Palm, ville i kammaren säga sin mening, man må hända hade utsigt, att det här äskade lönetillägget skulle beviljas.

Angående anslag till lönetillägg åt vice bibliotekarien i Lund A. J. T. Palm.
(Forts.)

Angående an-
slag till löne-
tillägg åt vice
bibliotekarien
i Lund A. J.

T. Palm.
(Forts.)

Herr Lasse Jönsson: Då herr ecklesiastikministern uppmanade de utskottsledamöter, som icke reserverat sig vid denna punkt, att yttra sin mening, så kunde detta lika väl gälla reservanterna. Jag anser för min del, på de skäl, som blifvit af en utskottsledamot och särskildt af talaren på elfsborgsbanken anförda, att här i sjelfva verket är fråga om ett lönetillägg för framtiden. Ty om tjensten ombyter innehafvare, så skall man, för att åter indraga dessa 500 kronor, anföras såsom skäl, att den nya innehafvaren af tjensten ej är så duglig som den förre. Jag tror därför, att, om anslaget beviljas, detsamma innebär en löneökning för vice bibliotekarietjensten i Lund, och det är därför jag fortfarande vidhåller den åsigt jag hade i utskottet, att det begärda anslaget i denna punkt ej bör beviljas, och yrkar således bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de meningar, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner så väl på bifall till utskottets hemställan som ock på afslag derå; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Voteringen begärdes samt företogs enligt en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 51 punkten af utlåtandet n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, är utskottets nämnda hemställan af kammaren afslagen.

Omröstningen utföll med 47 ja mot 115 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionen.

Punkterna 52—64.

Biföllos.

Punkten 65.

Angående
ifrågasatt an-
slag till un-
dervisning i
qvinlig slöjd.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 61) hade herr A. F. Liljeholm föreslagit, att Riksdagen måtte besluta dels att för år 1890 anvisa ett belopp af 15,000 kronor, att användas till understöd åt de församlingar, som på lämpligt sätt beredt de i skolåldern varande flickor undervisning i qvinlig slöjd, dels att öfverlemna åt Kongl. Maj:t att fördela detta understöd samt att bestämma villkoren för understödets erhållande.

På anförda skäl hemställde emellertid utskottet, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af motionären,

Herr Liljeholm, som yttrade: Det enda skäl, som utskottet anförde för sin hemställan om afslag på min motion, är, att frågan skulle befinna sig i outredt skick. Jag är af alldeles motsatt åsigt och tilltror mig att, utan att vara allt för vidlyftig, kunna bevisa mitt påstående. Hvad det af utskottet åberopade förhållandet beträffar, nemligen att en motionär vid innevarande liksom vid närmast föregående riksdag hemställt om aflåtande till Kongl. Maj:t af en skrivelse för frågans utredning, så bevisar ju detta på sin höjd, att frågan förefallit motionären outredd, men icke ett dugg mera.

Redan då Kongl. Maj:t i sin till 1877 års Riksdag aflåtna proposition om statsverkets tillstånd och behof äskade ett anslag af 15,000 kronor, såsom bidrag till aflöning åt lärare i slöjd vid folkskolorna för gossar, framhölls tillika nödvändigheten af att åt folkskolans flickor bereddes tillfälle till undervisning i sömnad, stickning, spånad, väfnad och halmflätning. Att detta oakadt icke något anslag då begärdes för främjandet af denna undervisning, berodde, enligt hvad statsrådsprotokollet derom upplyser, derpå, att utgifterna för dylik undervisning ansågos blifva så obetydliga, att kommunerna sjelfva skulle kunna bestrida dem.

Huru har det emellertid gått med den qvinliga slöjdens utveckling sedan denna tid? Jo, på de flesta ställen står den på samma låga ståndpunkt som för 12 år sedan. Och ehuru det är både lättare och billigare att anordna slöjdundervisning för flickor än för gossar, så är det dock säkert, att kostnaderna afskräckt många kommuner från att införa dylik undervisning i sina skolor. Följden deraf har blifvit, att den qvinliga slöjden aldrig tagit fart, då deremot den manliga, hvilken åtnjutit statsanslag, utvecklats sig i en sund riktning.

Det hufvudsakliga af hvad jag nu anför återfinnes äfven i min motion. För så vidt jag kan förstå, bör intet tvifvel råda, om hvilken ställning Kongl. Maj:t intager till den föreliggande frågan. Dess stora vikt är i tydliga ord af Kongl. Maj:t framhållen. Att hon icke i nämnvärd grad vunnit sin lösning på den väg Kongl. Maj:t ursprungligen förestälde sig, nemligen genom kommunernas offervillighet, berättigar oss ingalunda att anse henne outredd. Vi hafva vunnit en erfarenhet, som, förutsatt att vi erkänna slöjdens betydelse för det uppväxande släktet, här de unga qvinnorna, bör mana oss att söka hjälpen, der den finnes, nemligen hos Riksdagen. De enskilda kommunerna kunna icke på grund af tryckande skattebördor för andra ändamål bringa någon vidare hjälp. Detta kan åtminstone för närvarande icke sägas om staten. Äfvenledes synes det mig som billighet och rättvisa fordrade, att den qvinliga slöjden i folkskolan likställes med den manliga, som under en följd af år åtnjutit statsunderstöd.

*Angående
ifrågasatt an-
slag till un-
dervisning i
qvinlig slöjd.
(Forts.)*

Ang. ifrågasatt anslag till undervisning i qvintig slöjd.
(Forts.)

Vid januari-riksdagen 1887 väcktes i denna kammare af herr Hammarlund en motion, gående i samma riktning som den nu framlagda, och i denna motion hade icke mindre än tio af kammarrens öfriga medlemmar instämt, nemligen herrar Ekeborgh, von Friesen, Nydahl, Stackelberg, Key, Beckman, Ericsson i Norrby, Eriksson i Alberga, Petersson i Hamra och Ivar Månsson. Helt säkert betraktade icke desse frågan såsom outredd, ty i så fall hade de icke tecknat sina namn under motionen. Det är att hoppas, att de af desse herrar, som fortfarande tillhöra kammaren, vidhålla samma åsigt som för två år sedan. Såsom herrarne veta, upplöstes riksdagen, innan motionen hann komma under behandling.

Hvad jag nu anfört talar tydligt för min motion och dess befogethet. Men jag har med flit sparat det bästa beviset till sist. Innan jag rycker fram dermed, torde det vara skäl antaga, att utskottet har rätt, då det påstår, att frågan är outredd. Huru utskottet tänkt sig, att den nödiga utredningen skulle åstadkommas, är svårt att veta, men jag antager att utskottet tänkt sig, att frågan skulle öfverlemnas till Kongl. Maj:t. Jag föreställer mig då, att Kongl. Maj:t antingen uppdroge åt ecklesiastikdepartementet att med ledning af folkskoleinspektörernas femårsberättelser, särskildt de senast utkomna, hvilka omfatta åren 1882—86, inkomma med en dylik utredning, eller också, hvilket är det troligaste, utfärdade Kongl. Maj:t en skrivelse till domkapitlen, med uppmaning att taga frågan i öfvervägande och inkomma med utlåtande deröfver. Domkapitlen hänskote då i sin ordning frågan till folkskoleinspektörerna för deras yttrande. Men hvarifrån, tro herrarne, komme desse sistnämnde att hemta sina uppgifter? Naturligtvis från de nyligen afgifna femårsberättelserna rörande folkskolorna i riket, eller ur samma källa, der hvem som helst af oss kan på några timmar skaffa sig en fullständig kännedom om den föreliggande frågans ställning för närvarande, enär till en hvar vid riksdagens början utdelats ett ex. af nämnda berättelser.

Det kan ej falla mig in att nu upptaga tiden med vidlyftiga utdrag ur dessa berättelser. Endast några genomgående drag må meddelas. Många af folkskoleinspektörerna — deras antal uppgick under sista femårsperioden till 45 — framhålla det intresse, hvarmed denna undervisning omfattas af barnen, der den är anordnad på ett förståndigt sätt. "Slöjden i skolan", säger en inspektör, "måste anses såsom en kraftig sporre till flit, uppmärksamhet och noggrannhet och utgör på samma gång en behaglig och helsosam omvexling i skollifvet."

Detta rörde frågans ljusa sida, men hon har äfven sin skuggsida, och derom yttra sig ännu flere inspektörer. Några exempel ur högen må tillätas. En inspektör säger, sedan han framhållit, huru som denna undervisning är tillfällig eller ock rent af försummad:

"Då slöjdundervisningen för gossar åtnjuter rikliga anslag af både staten, landstinget och hushållningssällskapet och därför är betydligt lättare att åstadkomma, synes deremot den för visso lika angelägna undervisningen i qvintig handaslöjd i brist på allt understöd svårigen kunna taga någon fart."

En annan inspektör yttrar, sedan han framhållit, att inom hans inspektionsdistrikt endast en ringa procent af skolorna lemna tillfälle till undervisning i qvinlig slöjd, följande:

“Väl må det medgifvas, att uppsättningen af en slöjdskola för flickor kostar jämförelsevis mindre, och att det i hemmet är lättare för flickor än för gossar att inhemta lämplig slöjd, men då behovet af undervisning, uttaladt vid många läraremöten så väl som af enskilda personer, ändock gör sig starkt gällande, så skulle ett, om ock mindre, understöd från statens eller hushållningssällskapets sida bringa denna angelägenhet till en mera lifaktig och allmän verkställighet.”

En tredje inspektör säger, efter att hafva påpekat de goda framsteg, den manliga slöjden gjort under de senaste åren:

“Skolorna för qvinlig slöjd hafva deremot icke under den förflytna femårsperioden nämnvärdt förökats till antalet. De uppmaningar till inrättande af skolor, som framstälts, hafva merendels uttalats förgäfvat, och dock skulle dylika skolor, förståndigt anordnade, medföra största gagn för den qvinliga ungdomen i allmänhet, men särskildt för flickor ur fattiga hem, bland hvilka flickor mången nu aldrig får tillfälle att inhemta knappast de enklaste handgreppen af qvinlig slöjd.”

Mångfaldigt flera yttranden af liknande innehåll skulle kunna anföras, men detta må vara nog. Det framgår tydligt, att dessa skolor, så vida man skall kunna påräkna någon framtid för dem, äro i trängande behof af statsanslag.

Bland de fördelar, som redan vunnits, sedan ifrågavarande skolor med anledning af anslag från landsting och hushållningssällskap kommit under kontroll, betona inspektörerna särskildt, att det förr så vanliga sysslandet med virkning och andra grannlätsarbeten fått lemna rum för det mera nyttiga och ändamålsenliga.

De landsting, som i främsta rummet bidragit till främjande af undervisning i qvinlig slöjd, äro. Elfsborgs läns, Göteborgs och Bohus läns, Malmöhus läns och Östergötlands läns landsting. Men tiderna förändras och vi med dem. Så har det också gått i detta fall. Landstingen hafva börjat knappa in på sina anslag. Ett landsting, som förut lemnat ett anslag af 12,000 kronor årligen, har nedsatt detta till 8,000 kronor. Följden deraf har icke utblifvit. En person, som har till uppgift att utöfva uppsigt öfver en stor del af slöjdskolorna inom detta län, säger, att sedan landstinget, som förut lemnat 50 kronor årligen till vardera af 50 slöjdskolor för flickor, numera så betydligt nedsatt sitt anslag, återstår icke något annat, än att en stor del skolor måste upphöra, så vida icke staten träder emellan med understöd.

Det behjertansvärda i denna sak synes mig ligga deri, att skolor, som under en följd af år arbetat för att sätta den unga qvinnan i stånd att på egen hand reda sig, då hon träder ut i lifvet, vare sig som tjenariinna eller maka, af brist på understöd från statens sida, skola vara nödsakade att upphöra med sin välsignelsebringande verksamhet.

Det är knappt troligt, att jag kommit att upptaga kammarens

Ang. ifrågasatt anslag till undervisning i qvinlig slöjd.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt anslag till undervisning i qvinlig slöjd.
(Forts.)

tid med något yttrande i frågan, om jag icke under förmiddagens plenum sistlidne lördag hört så varma sympatier läggas i dagen för anslags beviljande till privata skolor. Jag hemställer, om icke de skolor, jag vidrört, äro i dubbelt mått värda våra sympatier. Jag vill sluta med några ord af en man, som under sekler ansetts såsom en auktoritet och som sagt: "vill man åstadkomma något varaktigt godt, måste man börja med barnen." Herr talman! Jag yrkar bifall till min motion.

Herr Petersson i Runtorp anförde: Jag vill icke bestrida den ärade motionärens åsigt om slöjdens nytta. Att den är en vigtig del af uppfostran erkännes allmänt. Men frågan om beviljande af anslag för ordnande af undervisning i qvinlig slöjd kan ses från olika sidor. Den ärade talaren har själf erkänt, att på flere orter, der landstingen lemnat bidrag för detta ändamål, hafva de knappat in på dessa anslag, och hvad visar väl detta? Jo, att undervisningen icke blifvit skött på ett sätt, som väckt förtroende, och jag har äfven för egen del kännedom om, att undervisningens värde helt och hållet beror på, huru vida lärarinnan är lämplig att gifva denna undervisning eller icke. Äro lärarinnorna olämpliga härför, är undervisningen helt och hållet förfelad. Utskottets motivering har blifvit klandrad därför, att utskottet sagt, att frågan vore outredd. Men man måste väl medgifva, att en slöjdskolas verksamhet är beroende på den skola, i hvilken undervisningen bedrifves. Motionären talar sålunda om, att t. ex. undervisning skulle lemnas i väfnad. Men skulle denna undervisning meddelas, fordras härför ganska betydliga anslag. Slöjdundervisningen för flickor i skolorna kan därför i min tanke ej göras synnerligen vidlyftig, och undervisning i väfnad bör der icke kunna komma i fråga. I afseende å den undervisning i slöjd, som de små flickorna lämpligen böra lära sig i skolorna, är det material och det utrymme, som därför erfordras, så pass obetydligt, att det ganska lätt kan åstadkommas. Och jag tror, att man bör bedrifva denna sak ännu någon tid såsom hittills, innan staten här uppträder och lemnar anslag. På dessa skäl anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 66—69.

Biföllos.

Ang. anslag till veterinärinstitutet i Stockholm.

Punkten 70.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte till veterinärinstitutet i Stockholm anvisa på extra stat ett belopp af 5,000 kronor, men hemställer utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde nu:

Herr E. G. Boström: Genom det beslut, Riksdagen förut fattat med afseende å veterinärinstitutet, är deras behof tillgodosedd för 1890 och derefter, och jag skulle därför icke besvara kammararen med en framställning vid denna punkt, om icke institutets ställning vore så bekymmersam som den är. Samma framställning låg före redan vid 1888 års riksdag, men afslogs då, emedan Riksdagen ansåg, att smedjan skulle lemna större öfverskott, än den i sjelfva verket lemnat och lemnar. Detta skäl för afslag har Riksdagen nu underkänt genom att bifalla Kongl. Majt:s förslag om ökadt ordinarie anslag. Jag tror, att detta skett på fullgoda skäl. I stället för att denna hofbeslagssmedja, på hvilken man replierat, lemnat ökad inkomst, har den under sista året lemnat ännu lägre afkastning än förut, eller allenast 189 kronor 48 öre, således icke fullt 200 kronor. När derjemte den behållning, institutet förut haft, gått ned, så att man gick 1889 års ingång till mötes med inemot 600 kronors brist, så måste det erkännas, att det är bekymmersamt nog för detta läroverk att taga sig fram. Och det är icke för institutet i och för sig utan för lärjungarnes skull, som man anhåller om detta anslag. Ty det är gifvet, att genom de förknappningar, som på alla håll måste iakttagas, så försämras undervisningen. Man har icke kunnat tillfredsställa på långt när angelägna behof, och jag vill blott som bevis derpå meddela, att en hel del preparater icke kunnat i brist på medel till inköp af glasburkar läggas in i sprit, utan fått ligga i stora lerkärl, der de icke äro till någon nytta. I sjelfva verket synes också statsutskottet hafva erkänt behofvet af anslag, i det utskottet hänvisat institutet att af allmänna besparingarna få sitt behof fylldt. Och jag skulle icke nu göra något yrkande, i fall Kongl. Maj:t verkligen ville honorera den anvisning, som statsutskottet dragit. Men om det förhåller sig, såsom jag hört sägas, att hufvudtitelns besparingar mycket anlitas, och att det ej finnes förhoppning att derifrån få något, så tror jag knappt att institutet kan reda sig utan anslag och anhåller därför vördsamt om bifall till Kongl. Majt:s förslag.

Herr Sven Nilsson: Det förhåller sig med denna fråga så som den siste talaren redogjorde något litet för. Vid förra årets riksdag afstyrkte afdelningen af statsutskottet Kongl. Majt:s då gjorda framställning om ett anslag af 5,000 kronor till veterinärinstitutet, och detta gjorde utskottet på den grund att medicinalstyrelsen, som blifvit hörd öfver institutets styrelses framställning, uttalade så starka skäl för att hela detta anslag icke behöfdes, att statsutskottet ansåg sig för sin del kunna afstyrka dess beviljande. Detta blef också Riksdagens beslut i den gemensamma voteringen. Nu förefaller det mig vara något egendomligt, att Kongl. Maj:t inför ett sådant beslut af Riksdagen icke blott kommer och begär detta anslag på nytt på extra stat, utan begär att det fortfarande skall utgå på ordinarie stat. Jag hade för min del

Angående an-
slag till veteri-
närinstitutet i
Stockholm.
(Forts.)

föreställt mig, att, då det är bevisadt, att det finnes medel på 8:de hufvudtitelns besparingar, Kongl. Maj:t skulle kunna använda en del af dessa medel för att erhålla det anslag, som Riksdagen förra året vägrat. Det var dock kan hända litet svårt för Kongl. Maj:t att använda besparingarna för det ifrågavarande ändamålet, sedan Riksdagen afslogit det begärda anslaget. Regeringen har dock i vissa andra fall ej haft farhåga för ett sådant förfarande, men nu kan det icke längre vara det ringaste hinder att använda af dessa besparingar för ändamålet, för så vidt sådant anses af regeringen vara oundgängligen af behovet påkalladt, i motsats till hvad den siste talaren påstod. I statsutskottet hafva vi begärt och fått en uträkning från statskontoret öfver de besparingar, som finnas på 8:de hufvudtiteln och som kunna för detta ändamål vara tillgängliga, och derutaf visade det sig att vid 1888 års slut en behållning fans på 29,746 kronor 17 öre. Enligt denna uppgift var den 10 april detta år visserligen någon liten del af denna behållning använd, men i alla fall finnas tillräckliga tillgångar både till detta ändamål och till andra, som kunna ifrågakomma, och hvartill statsutskottet gifvit anvisning t. ex. i 73:dje punkten af detta betänkande. Denna uppgift är officiell och underskrifven af en statskontorets tjänsteman. Dessutom finnes det på veterinärinstitutets egen stat en liten lönebesparing på 583 kronor. Det är visserligen en obetydlighet. Men så vidt statskontorets uppgift är riktig, finnes den i alla fall. Då emellertid statsutskottet gått Kongl. Maj:t så mycket till mötes, att det, efter att hafva inhemtat att det finnes besparingar, medgifvit Kongl. Maj:t att få taga af dessa besparingar för ifrågavarande ändamål, då föreställer jag mig, att regeringen och den siste talaren böra vara nöjde med det förslag, som utskottet framlagt.

Denna fråga diskuterades mycket äfven i Första Kammaren. Resultatet blef visserligen der bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men detta resultat vans på den förseglade sedeln, och då kan jag icke föreställa mig annat än att Andra Kammaren skall godkänna utskottets förslag.

Jag hänvisar för öfrigt till motioneringen i 29:de punkten, der statsutskottet uttalat sin mening om sättet för anskaffande af medel för detta ändamål.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet herr statsrådet Wennerberg: Det förhåller sig ganska riktigt så som den siste talaren nämnde, att vid 1888 års slut ett belopp af 29,746 kronor 17 öre fans i besparing till innevarande år. Han har äfven nämnt — och äfven det är riktigt — att något af denna besparing redan under detta år åtgått. Detta belopp går till 4,436 kronor 21 öre. Det finnes, såsom hvar och en vet, och icke minst statsutskottet, en massa behof af mycket olika art, som äro af den beskaffenhet, att de måste tillgodoses genom de allmänna besparingarna på åttonde hufvudtiteln. Jag vill blott nämna ett sådant större behof, som snart väntar dessa besparingar. Det är ersättning för

bibelkommissionens arbeten och hvilken ersättning helt visst kommer att öfverstiga 3,000 kronor. Dessutom komma nästan i hvarje månad nya framställningar om anslag från dessa besparingar. Det är säkert ovanligt för statsutskottet att se 8:de hufvudtitelns besparingar så små, och lika säkert är det, att det är med stor möda, som regeringen kan tillfredsställa befogade framställningar, som göras och hvilka Riksdagen slipper ifrån att pröfva, just därför att man öfverlemnar åt Kongl. Maj:t att sköta dem med besparingarne. Vid ett par andra punkter i utskottets betänkande finnes äfvenledes hänvisningar till besparingarne. Huru dessa under sådant förhållande skola räcka till årets slut är mig en gåta; det var med fruktan jag redan under hösten såg dem minskas och trodde att de knappast skulle räcka till årets slut. De gjorde det emellertid, och den sista underrättelsen från statskontoret var fördelaktigare än jag trodde.

Men det är nog också en annan sak att härvid fästa afseende på. I 29:de punkten antydes att Kongl. Maj:t från 8:de hufvudtitelns allmänna besparingar må kunna bereda medel för der ifrågavarande behofs tillgodoseende. Nu är det för kammaren väl bekant, att det är ganska vanskligt för en departementschef att af en hufvudtitels allmänna besparingar anvisa medel till ändamål, till hvilka Riksdagen vägrat att lemna sådana. Det är godt och väl, att statsutskottet framställt en sådan proposition i sitt betänkande, men detta utgör icke någon full trygghet för departementschefen. Naturligtvis kan jag icke hafva något emot att af besparingarne taga de erforderliga medlen, om jag bemyndigas dertill.

Jag förutser dessutom, att innan året är slut, besparingarne på sådant sätt också äro slut, och då kvarstå en hel del behof, för hvilkas tillgodoseende man endast har den utvägen att hos Riksdagen begära anslag.

Herr Sven Nilsson: Jag finner det fullkomligt riktigt, att, såsom herr statsrådet framhöll, det skulle vara vanskligt om regeringen för ifrågavarande ändamål användt något af dessa besparingar för det år som gått, sedan Riksdagen förut afslagit det begärda anslaget. För min del skulle jag ej gillat en sådan åtgärd. Regeringen har dock någon gång haft annan uppfattning i liknande fall. Men nu, då Riksdagen medgifvit Kongl. Maj:t rätt att för ändamålet använda af besparingarne, kan det icke för regeringen finnas någon den ringaste tvekan, huru vida hon har denna rätt.

Beträffande frågan om besparingarne kunna räcka till, beror det väl på, huru frikostig regeringen är i beviljandet af de framställningar som göras. Jag är af den uppfattningen att regeringen bör få använda dessa besparingar om det befines vara oundgängligen nödigt mellan riksdagarne, men icke till sådana ändamål, som fordra anslag för längre tid, såsom t. ex. förhållandet är med det som begärts för i 73:e punkten omförmälda ärende, för hvilket Kongl. Maj:t under många år anvisat medel af besparingarne, hvartill äfven nu hänvisas att bereda ytterligare medel till några sam-

Angående anslag till veterinärinstitutet i Stockholm.
(Forts.)

Angående an-
slag till veteri-
närinstitutet i
Stockholm.
(Forts.)

lingars vårdande. Naturligtvis visste Kongl. Maj:t, då han först beviljade anslag till detta ändamål, att medlen icke skulle tagas i anspråk blott för gång eller ett eller ett par år, utan att de skulle erfordras för längre tid. Jag vill icke klandra den nuvarande departementschefen därför, ty det var en annan departementschef, som då satt vid Konungens rådsbord. Men då sådana fall förekomma, anser jag det nödvändigt att Kongl. Maj:t genast gör till Riksdagen framställning och begär ett bestämt anslag, på det Riksdagen må genast kunna pröfva, huru vida den vill bära konsekvensen vid beviljandet af ett sådant anslag. Nu vill man visa detta anslag på Riksdagen och regeringen vill vara det qvitt. När sådana fall inträffa, gör Riksdagen rättast att låta den institution, som emottager anslaget för det uppgifna ändamålet, eller också regeringen, fortfarande af besparingarna bestrida dermed uppkommande kostnader, ty det kan vara fråga om Riksdagen hade erkänt anslagets nytta och nödvändighet när det första gången beviljades. Jag tror därför, att, då man på sådant sätt hushållar med besparingarna, man icke skall låta Kongl. Maj:t förfoga öfver allt för stora sådana, ty om man drager ut konsekvensen deraf, kan slutligen Riksdagen ej undvika bevilja anslagen, och då blir det i alla fall Riksdagen som till sist får betala fiolerna mot sin vilja.

Hvad nu ifrågavarande fall beträffar, tror jag, att, då det finnes besparingar, som äro fullt tillräckliga för ändamålet och, om anslaget är oundvikligen nödvändigt, något annat ändamål icke nu torde stå framför detta, Kongl. Maj:t dertill kan använda medel af besparingarna. Jag yrkar fortfarande bifall till statsutskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad; och sedan herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, blef utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

Punkterna 71 och 72.

Biföllos.

Punkten 73.

Angående an-
slag till na-
turhistoriska
riksmuséets
etnografiska
samling.

Under denna punkt hemställde utskottet, att en af Kongl. Maj:t gjord framställning om anvisande på extra stat för år 1890 af ett anslag af 4,000 kronor, till vård, underhåll och förkofran af naturhistoriska riksmuséets etnografiska samling, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Styffe: Den statens etnografiska samling, hvarom här är fråga, är stäld under vetenskapsakademiens inseende och förvaras i en hyrd lokal af 14 rum vid Adolf Fredriks kyrkoplan,

midt emot akademiens eget hus. Den har tillkommit under vidt skilda tider. Första grunden till densamma lades redan för omkring hundra år sedan genom en af Sparrman hemförd samling. Sedan dess har den småningom blifvit tillökad, men isynnerhet genom de rika samlingar, som inhöstades under Vegaexpeditionen och professor Nordenskiölds andra arktiska expeditioner, äfven som genom de etnografiska föremål, som af friherre Schwerin blifvit hemförda från Kongo i Afrika och af honom skänkta. Staten har offrat icke obetydliga summor för anskaffandet af dessa samlingar, men enskilda mecenater hafva uppoffrat vida mer. Då dessa samlingar innehålla föremål af ganska stort värde, böra de naturligtvis vårdas, och detta har icke heller af någon blifvit bestridt. Statsutskottet har likväl trott, att kostnaden för deras underhåll och vård skulle kunna utgå från samma medel som hittills. Hittills har under många år Kongl. Maj:t på vetenskapsakademiens begäran af besparingarna åttionde hufvudtiteln anvisat ett belopp af 2,000 kronor årligen. Detta har emellertid visat sig otillräckligt. Vetenskapsakademien har därför under flera år begärt 3,000 kronor, men icke fått mer än 2,000 kronor. Bristen har blifvit fylld af riksmuséets expensmedel; men dessa hafva under sista åren visat sig otillräckliga för sitt egentliga ändamål, hvadan följden blifvit att äfven på dem en brist uppstått, som måst förskjutas af vetenskapsakademien. De små inträdesafgifter, som uppbaras af den besökande allmänheten, lemna icke någon afsevärd inkomst. Enligt hvad mig blifvit meddeladt, uppgå de i medeltal icke till mer än omkring 200 kronor om året. Att till ett behof, som är erkänt och som måste tillgodoses, gifva anvisning på medel, hvilkas tillvaro är oviss, kan väl icke vara lämpligt. Hvem vet, om nästa år skola finnas några besparingar på åttionde hufvudtiteln? Ett yttrande, som vi helt nyss hörde från statsrådsbanken, gifver oss icke stora förhoppningar i den vägen. På sätt här nyss anmärktes vid behandlingen af en annan fråga, kan väl ej heller vara lämpligt att år efter år använda de å hufvudtitlarne uppkomna besparingar till behof, som visa sig vara ständiga.

Utskottet har icke vidare ingått i pröfning af det begärda anslagsbeloppets behöflighet, än att det yttrat, att ett vid samlingen anställt vetenskapligt biträde skulle kunna med denna sysselsättning förena jemväl annan verksamhet. Det har dermed naturligtvis velat antyda, att den för detta biträde begärda aflöningen 2,400 kronor, skulle kunna nedsättas, och i det hänseendet synes mig utskottet hafva rätt. Första Kammaren har också nedsatt denna aflöning till hälften eller till 1,200 kronor. Första Kammarren har nemligen till ifrågavarande ändamål endast beviljat 2,800 kronor eller 1,200 kronor mindre än Kongl. Maj:t begärt. Beräknar man nu, att till lokalens städning och eldning samt till upppassning under förevisningstiden erfordras samma belopp som hittills eller 85 kronor i månaden, det vill säga 1,020 kronor per år, och till aflöning åt assistenten 1,200 kronor, gör detta 2,220 kronor. Om nu Riksdagen skulle i likhet med Första Kammarren bevilja 2,800 kronor, återstår endast 580 kronor till utgifter för samlin-

Angående anslag till naturhistoriska riksmuséets etnografiska samling.
(Forts.)

Angående an- garnes underhåll, anskaffande af nödiga skåp, frakter för sådana
slag till na- föremål, som möjligen kunna blifva skänkta m. m. och denna summa
turhistoriska kan väl icke anses dertill vara för stor.
riksmuséets
etnografiska

samling.
(Forts.)

Då således här icke är fråga om något nytt behof, utan om ett behof, som i alla hänseenden måste fyllas, och det icke heller är fråga om någon löneförhöjning, vågar jag hemställa, att denna Kammare måtte biträda Första Kammarens beslut och för 1890 på extra stat för i fråga varande ändamål anvisa ett belopp af 2,800 kronor.

Herr Nyström: Jag kan icke annat än i allo ansluta mig till den föregående talaren. De samlingar, som finnas i vårt riksmuseum, äro af mycket betydande värde dels i vetenskapligt hänseende och dels äfven ur penningvärdets synpunkt, ty det förhåller sig så, och det är just det egendomliga för alla dylika samlingar, att de föremål, som der finnas, bli, allt efter som tiden går, allt mera omöjliga att ersätta. Dessa drägter, vapen, husgeråd och verktyg, som här sammanförts från olika på låg utvecklingsgrad stående naturfolk, blifva icke vidare förfärdigade, så att slutligen dessa föremål äro att betrakta som oersättliga. Har man då den meningen, att dessa föremål hafva ett mycket betydande värde genom de upplysningar, som de gifva om naturfolkens lefnadssätt, hvilka upplysningar sedan komma till jemförelse med kulturfolkens tidigaste historia, måste man väl tillse, att, då det är så lyckligt att dessa samlingar finnas, de äfven bli vårdade. Det är frågas kärnpunkt för närvarande. Och äfven om man endast fäster sig vid det penningvärde, dessa samlingar ega, är det alldeles nödvändigt, att någon åtgärd vidtages för att de icke slutligen skola falla sönder, till dess man kan få ordna om saken på ett mera definitivt sätt. Mig synes den föregående talaren hafva klart ådagalagt, att det begärda anslaget af 2,800 kronor icke är större än hvad som oundvikligen behöfves, för att icke statens tillhörigheter skola genom ovårdnad förstöras. Det borde därför icke finnas någon tvekan om att bevilja det, då det endast gifves för att förekomma att någon större kapitalförlust skall inträffa. Jag får således i allo instämna med den föregående talaren och yrka bifall till den af honom gjorda hemställan.

Häruti instämde herrar *Lyth* och *Björck*.

Herr Wittrock: Den vederbörligen sanktionerade instruktion, efter hvilken riksmuseets tjänstemän ha att rätta sig, innehåller: för det första att tjänstemännen äro skyldiga att se till, att de föremål, som der finnas, vederbörligen vårdas på ett sådant sätt att de så vidt möjligt motstå förgängelsen; för det andra, att dessa föremål skola vetenskapligt bestämmas; för det tredje, att de skola systematiskt ordnas; för det fjerde, att de skola, så vidt omständigheterna det medgifva, förökas och för det femte, hållas tillgängliga för allmänheten. För att allt detta skall kunna ske, är det alldeles nödvändigt, att ett särskildt anslag finnes, och på grund

häraf anhåller jag få instämma i hvad som blifvit yrkadt af herrar Styffe och Nyström.

Angående anslag till naturhistoriska riksmuséets etnografiska samling.
(Forts.)

Herr Petersson i Runtorp: I den form, hvaruti man nu yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag, eller att det endast skulle bli fråga om 2,800 kronor, är det visst icke något stort belopp, men man kan i alla händelser ha sina betänkligheter mot saken. Det har framhållits, att dessa samlingar skulle vara så fasligt dyrbara och nyttiga och bra, och jag vill visst icke bestrida, att de kunna innehålla en hel mängd dyrbarheter, men det finnes ock, så vidt jag kan se, en del gammalt skräp deribland. Hålla herrarne på, att samlingarna skola ökas, få vi nog snart bygga ett helt nytt museum. Jag tror därför, att man bör något se sig för innan man vidare ingår på den vägen. Då man ser, att anslaget skulle inskränka sig till 2,800 kronor och att samlingarna stå under vetenskapsakademiens vård och då det icke är så klen beståndt med akademiens inkomster — jag vill endast erinra om inkomsten från almanackan — vore det väl icke så farligt för akademien att sjelf släppa till dessa 2,800 kronor. Jag tror, som sagdt, att det allt har sina goda skäl, att Riksdagen icke går vidare in på denna bana, utan ser sig väl före, och, med all aktning för dessa samlingar, tror jag, att utrymmet nog skulle kunna inskränkas något, om man gallrade ut dubletter och en del onödiga saker. Det är skälet, hvarför jag icke för närvarande kan vara med om Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Lasse Jönsson: Äfven jag är af den åsigt, att man bör gå försigtigt till väga, innan man ger sig in på den väg, hvarom här är fråga. Det är nemligen första gången Riksdagen skall erkänna dessa samlingars nödvändighet, och på samma gång det är erkändt, skola vi bevilja ett anslag, som sedan kommer att fortgå efter behovet. Hvar ha vi gränsen för detta behof? Jag ser den icke. Ty på samma gång Riksdagen erkänt sig som dessa samlingars egare, så är det dess oundvikliga pligt att sörja för och arrangera så, att de dels få en lämplig förevisningslokal, dels blifva vederbörligen uppställda och ordnade och dels blifva förökade. Men hvar stannar denna förökning? Det kan vara ganska tvifvelaktigt att veta hvar den skall stanna. Jag vill visst icke bestrida att samlingar af sådan art kunna hafva sin nytta med sig och vara förtjenta af att blifva vårdade och uppmuntrade — men endast när det gäller sådana samlingar, som kunna tjena till historiska bevis rörande den skandinaviska nordens folk och dess lefnadssätt, anser jag dem ega någon betydelse för oss. Då äro sådana samlingar i sin fulla ordning, såsom nödvändiga för att man skall kunna komma till visshet om huru våra förfäder lefvat. Deremot kan jag icke inse den nytta, vi skulle hafva af att ega samlingar, hemtade från Kongotraktens, Kinas eller andra verldsdelars folkstammar. Det må kunna hafva sitt intresse för vetenskapsmannen att studera sådant. Men det kan icke vara af något intresse för allmänheten.

Angående an-
slag till na-
turhistoriska
riksmuséets
etnografiska
samling.
(Forts.)

Nu kommer härtill en annan sak och den är det, att en vacker dag kommer vetenskapsakademien, som är ett enskildt sällskap, och förklarar: dessa samlingar äro oss till hinder, staten får själf draga försorg om dem. Då står staten der. Äntingen skola vi taga emot dem eller icke. Taga vi icke emot dem, så skulle det väcka ett ofantligt uppseende. Det skulle rent af väcka skandal, om staten förkastade sina egna samlingar — och deri ligger faran. Skola vi återigen mottaga dem, så måste vi placera dem. Det skall ske på ett fullt värdigt sätt, och då kunna vi göra oss beredda på att få ett nytt nationalmuseum. Ty hvarje gång som det göres en expedition med ett statens fartyg eller med ett enskildt fartyg eller när en enskild resande varit ute och gjort samlingar, så skola de visa sin så kallade gifmildhet och skänka samlingarna till staten. Men svårigheten ligger icke så mycket i att samla sakerna som att taga emot dem. Äro vi nu beredda på att taga emot alla sådana här gåfvor — ja då skola vi gifva detta anslag. Men då jag för min del icke vill det, så anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr Rundbäck: Med den kännedom jag har af dessa samlingar från de tillfällen, då jag haft nöjet att betrakta dem, må jag säga, att jag måste gifva dem rätt, som säga, att de äro värdefulla och kostbara. Och jag tror icke, att det vore Riksdagen värdigt, att, sedan vi hafva med glädje uppoffrat ganska stora summor för expeditioner till främmande trakter, såsom fallet var med t. ex. Vega-expeditionen, att då det, som blifvit hemfördt till vårt land, icke skulle blifva tillvarataget. Det är samlingar, som aldrig mer kunna hemföras. Och jag vill erinra om, huru många bevis på aktning och tacksamhet de personer fått röna, som fört dessa samlingar hem. De hafva fullgjort ett vackert värf. Skall det då icke vara vår pligt att vårda och underhålla dessa samlingar? — Jag beklagar sannerligen, att icke tillräckliga medel finnas för aflöning åt de tillsyningsmän, som behöfvas, för att dessa samlingar skola vara för allmänheten tillgängliga. Ty de äro mycket eftersökta af allmänheten, dessa samlingar. Enskilda personer hafva gifvit stora skänker och värderika föremål till dem, och de äro af stor betydelse. Skola vi nu kasta ut dem på gatan? Nej, de måste vårdas och bevaras, och då, såsom herr statsrådet under diskussionen om förra frågan framhållit, Kongl. Maj:t icke torde hafva tillfälle att ur allmänna besparingarna å hufvudtiteln aflöna en sådan tillsyningsman, synes mig att Riksdagen bör göra hvad på den ankommer. Jag vill i det hänseendet förena mig i det yrkande, som blifvit gjordt af öfverdirektör Styffe och det beslut som Första Kammaren redan fattat. Gifva vi anslaget på det sättet, så slippa vi en gemensam votering. Jag vill därför bedja kammaren — och jag hoppas att kammaren skall behjerta saken — att lemna sitt bifall till detta förslag.

Herr Nyström: Herr Nils Petersson vände sig, syntes mig, mindre mot den erforderliga summans belopp, men fast mera drog han i

tvifvelsmål samlingarnas vetenskapliga betydelse. Han nämnde, att der är så mycket dubletter och mycket skräp. Men jag vill erinra om, att det aldeles icke är så lätt att afgöra, hvad som i en dylik samling är skräp. Vid forskningen tillgår det så, att de flesta upplysningar får man ifrån de så kallade serierna och genom att framlägga en stor del föremål, som icke så mycket skilja sig från hvarandra eller göra det endast i obetydlig grad, men som visa, huru ett redskap eller en vapenform uppstått. Och det är just derigenom, att man jämför alla dessa föremål med hvarandra, hvilkas skiljaktighet kan vara ganska obetydlig, som man kan komma till säker upplysning. Jag tror därför, att man får vara försigtig med att kalla dylika föremål för skräp. Ty sådan är icke vetenskapens mening nu för tiden.

Angående anslag till naturhistoriska riksmuséets etnografiska samling.
(Forts.)

Herr Lasse Jönsson sade, att sådana samlingar, som voro upplysande för vår historia, skulle han vara med om, men han gillade inga andra. Då nu så lyckligt är, att ett sådant intresse för vår historia finnes, har jag särskild anledning att påminna, att vi komma platt icke ur fläcken med forskningarne om vår historia, vår tidigaste historia nemligen, om vi icke hafva några jämförelsepunkter med andra folk på samma utvecklingsskede. Det är dessa samlingar, som upplysa sådant. Det är just därför som det är viktigt att ega samlingar från på låg ståndpunkt stående folk, och sålunda kunna se deras handteringar, vapen, redskap med mera. Vid hvarje ögonblick måste forskaren gå tillbaka till en jämförelse med dessa, och vår egen historia stode aldeles magtlös, om man icke hade tillfälle att dermed jämföra andra folks — helst i första hand. Så att för den, som hyser intresse för vår egen historia, för den duger det icke att kasta bort de kunskapskällor, som finnas hos andra folk.

Det framgick vidare af hans framställning, som om han skulle anse sådana här samlingar rent af som en olycka, hvilka vi gerna kunna kasta ifrån oss för att undvika de utgifter, som deras vård och förkofran kosta. Men det tycker jag är ett egendomligt resonnement. Ty nog måtte väl herrarne medgifva, att om man kunnat förvärfva samlingen, om man fått den till skänks, så nog måtte den vara så mycket värd, att dess vård och förvarande kan löna mödan. Det vore en annan fråga, huru vida det kunde vara skäl för staten att kosta på sig förvärfvandet af dylika samlingar. Men ha vi en gång fått dem, så måtte de väl vara värda att vårda. Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på att de äro statens, och att de icke äro en enskild tillhörighet. Och Riksdagen har också erkänt, att de få vårdas med understöd af staten. Men det är allenast det, det är fråga om, att Riksdagen föreställt sig, att de kunna vårdas på allmänna besparingarnas konto. Men då det nu icke finnes några besparingar, och Riksdagen ändock önskar samlingarnas vårdande, så kan jag icke se annat än att det anslag, hvarom fråga här blifvit väckt, måtte bifallas, hvilket jag för min del yrkar.

Herr Hörnfeldt: Äfven om Andra Kammaren skulle lemna

Angående an-
slag till na-
turhistoriska
riksmuseets
etnografiska
samlings.
(Forts.)

sitt bifall till statsutskottets förslag i denna fråga, vill jag förmoda att hvarken regeringen eller utanför stående skola fatta detta såsom ett underkännande af de värdefulla samlingar, hvilka finnas vid etnografiska afdelningen a' riksmuseum. För min del tror jag visst icke detta. Men här af fråga om huru vida dessa samlingar skola understödjas medelst anslag. Då likväl Kongl. Maj:t förut kunnat lemna understöd från besparingarna på åttonde hufvudtiteln åt denna institution, så vet jag icke hvarför icke Kongl. Maj:t skulle kunna göra det äfven nu.

Det har sagts, att tillgångarna hos denna besparingsfond skulle vara så små, att det svårligen låter sig göra att lemna något från densamma. Men för min del tror jag, att det låter sig göra. Ty om man ser till i 1887 års kapitalkonto till rikshufvudboken, finner man, att de besparingar, som fonden under året fick emottaga, uppgingo jemte öfriga inkomster till ett belopp af 37,110 kronor 29 öre. Om nu inkomsten blir densamma nästa år, så bör denna inkomst tillsammans med hvad som är reserveradt från föregående år väl räcka något. Reservationerna å de allmänna besparingarna på åttonde hufvudtiteln utgjorde vid slutet af år 1887 51,611 kronor 39 öre. Lägger jag härtill årsinkomsten 37,110 kronor 29 öre, så får jag en summa af 88,721 kronor 68 öre. Det bör således icke vara omöjligt för Kongl. Maj:ts regering eller möta några svårigheter, äfven om Riksdagen skulle vägra det begärda anslaget, att lemna det understöd på 2,800 kronor, som hittills från allmänna besparingarna lemnats åt ifrågavarande museum.

För öfrigt skall jag be att få nämna, att Kongl. Maj:ts proposition visserligen redogör för det sätt, hvarpå det begärda anslaget närmare skulle användas, så att 3,420 kronor skulle åtgå till aflönningar, deribland ett arfvode på 2,400 kronor, samt de öfriga 580 kronorna till inköp af nya föremål. Men deremot saknas redogörelse för huru stora afgifter som inflyta; ty jag har hört att personer, som vilja besöka museum, skola betala afgift. Nu ser jag icke huru stora belopp, som hafva influtit af dessa afgifter. Det kan vara temligen likgiltigt i öfrigt att veta, huru stora dessa belopp äro. Men det skulle vara intressant för Riksdagen och kammaren att se huru stora belopp det är, emedan man då kunde göra sig en föreställning om huru stort intresse allmänheten visat. Ty är det så, att det är ett ringa belopp, så är det klart, att allmänheten icke visat ett så stort intresse, som man velat påstå. För min del anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Wittrock: Jag skall be att få lemna de upplysningar, hvilka herr Hörnfeldt begärt, eller till huru mycket afgifterna från de besökande uppgå. Under vissa tider har det varit mellan 3- och 400 kronor och under förra året omkring 200 kronor.

Chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Wennerberg: Just på grund af den åsigt, som nyss uttalades af herr Sven Nilsson och som jag till fullo delar, är det, som denna Kongl. Maj:ts äskan af anslag framkommit. Jag anser så-

som han, att det i allmänhet är alldeles origtigt att från de allmänna besparingarne år efter år utdela för samma sak penningunderstöd. Detta har skett ofta och i många fall. Jag har för min del sökt afbörda de allmänna besparingarna under åttonde hufvudtiteln dessa ständigt återkommande anslag och utgifter. Det är också dessa, som i icke oväsentlig mån gjort, att dessa besparingar sjunkit tillsammans. Derfor är nu här begärdd hvad vetenskapsakademien tillstyrkt, för att denna samling skall kunna upprätthållas. Jag anser det nemligen för riktigt, att Riksdagen får del af, för hvilka ändamål dylika ständigt återkommande anslag utgå.

I början utgjordes det etnografiska museum af en helt liten samling, men den har sedan genom värdefulla gåfvor tillväxt och växt derhän, att enligt vetenskapsakademiens utsago den nu mera måste betraktas som en sjelfständig samling. Det lilla anslag, den har af vetenskapsakademiens medel, har icke räckt till. Det har derfor allt sedan år 1881 utgått från allmänna besparingarna 2,000 kronor årligen. Före denna tid utgick ett något mindre belopp. Om jag icke misstager mig, hafva dessa samlingar kostat allmänna besparingarna tillsammans nära 20,000 kronor.

Det står i slutet på utskottets betänkande någonting, som måste tolkas nästan på samma sätt, som nyss hänvisades på i 29:e punkten i afseende å de allmänna besparingarna, nemligen "att värden och underhållet af ifrågavarande etnografiska samling, derest lämpliga åtgärder vidtoges, utan svårighet skulle kunna bestridas med de medel, som, enligt hvad statsrådsprotokollet gifver vid handen, *hitintills* varit för ändamålet tillgängliga". Ja, det har just varit med dessa anslag, som samlingen underhållits. Men skall jag äfven deri se ett bemyndigande, att de fortfarande skola utgå på samma sätt? Jag tror verkligen, om så är meningen, att Riksdagen derigenom slår in på en väg, som Riksdagen sjelf skall vara angelägen om att snart lemna. Låt Riksdagen få se, hvartill ett anslag begäres, låt den få pröfva, om det är ett sådant, som fortfarande behöfver understöd, och må den sedan gifva det! I annat fall kan man med skäl säga, att af dessa besparingar må tagas till det eller det ändamålet, hvars behöflighet Riksdagen underkänt. Jag har ingenting häremot, men skall det fortgå på det viset, kan jag icke se, huru besparingarna skola räcka till.

Första Kammaren har nedsatt det anslag, som begärts i denna punkt, och skulle Andra Kammaren här finna lämpligt att gifva något anslag till de etnografiska samlingarna, har jag ingenting emot, att anslaget nedsättes till det belopp, som af den förste talaren nämndes, emedan han mer än någon annan, i egenskap af ledamot af vetenskapsakademien och såsom den der har öfverinseende öfver samlingarna, är kompetent att bedöma en sådan inskränkning. Jag hemställer derfor till kammaren, om den icke skulle finna ändamålsenligt att låta detta anslag utgå till det af herr Styffe föreslagna minskade belopp, mot hvilket jag ingenting har att anmärka.

Herr Ljungman: Då här föreligger en fråga om ett anslag

Angående anslag till naturhistoriska riksmuséets etnografiska samling.
(Forts.)

Angående anslag till naturhistoriska riksmuseets etnografiska samling.
(Forts.)

icke blott för en gång, utan till ett institut, som är permanent, vill jag fästa uppmärksamheten på en sak, som föregående talare icke vidrört, nemligen denna institutions organisation. Det är ju alltid af vigt att taga en sådan sak i betraktande, då man första gången beviljar ett anslag.

Naturhistoriska riksmuseet afser, såsom namnet utvisar, *naturhistoriska* samlingars anskaffande, och af de intendentur, som sköta dessa samlingar, har man således icke rätt att fordra annat än naturhistoriska insigter. Här åter är fråga om samlingar af en helt annan art, som med tiden böra bilda en egen *kulturhistorisk* institution, och man kan därför icke gerna fordra, att någon af dessa intendentur skall vara fackman och kunna såsom sig bör sköta dessa senare samlingar. Häraf vill jag draga två slutsatser.

Den första är den, att, när så är förhållandet, borde man icke fästa dessa samlingars vård vid en viss af naturhistoriska riksmuseets intendenturer, utan låta den af samme musei intendentur, som dertill vore lämpligast och hade största fallenhet, hafva öfverinseende öfver samlingarna. Jag är öfvertygad om, att i fall man till exempel öfverlätit dessas vård åt den af nämnde intendentur, som visat så stort intresse för och i så väsentlig mån bidragit till deras ökande, så skulle man sluppit sådana fullt berättigade anmärkningar mot vården af dessa samlingar, som man under de sista åren allt emellanåt fått höra.

Den andra anmärkningen rörer tillsättandet af det vetenskapliga biträdet. Det är alldeles gifvet, att, när sjelfva intendenten icke kan påräknas att vara fackman, ligger det den största vigt uppå att få ett biträde, som är en verklig fackman och dugande specialist till samlingarnas skötande, samt att just en sådan och icke en otillräckligt kvalificerad person blifver vald dertill. I detta fall tror jag, att man har grundade skäl till anmärkningar mot de nu bestående förhållandena, och jag vill för den skull uttala den förhoppning, att vetenskapsakademien sjelf måtte utse detta biträde, på det att man må hafva någon garanti för att få samlingarna på ett tillfredsställande sätt vårdade.

Herr Lasse Jönsson: En talare på stockholmsbanken yttrade, att Riksdagen, derigenom att anslag förut utgått till dessa samlingar, lemnat ett slags medgifvande af behofvet af detta anslag. Jag kan emellertid icke inse, att Riksdagen gjort något dylikt medgifvande, utan hvad som hittills lemnats till dessa samlingar har utgått genom Kongl. Maj:ts beslut. Det är således Kongl. Maj:t, som lemnat dessa anslag från de allmänna besparingarna. Nu säger herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, att det är origtigt och oegentligt, att sådana stora anslag utgå från Kongl. Maj:t och tagas från de allmänna besparingarna. Detta erkänner jag fullkomligt; men det origtiga här vid lag har icke kommit från Riksdagen, ty det är första gången som frågan föreligger till Riksdagens pröfning, men det är icke första gången, som anslag till ifrågavarande ändamål i sjelfva verket är beviljadt. Skulle nu Riksdagen motsätta sig det nu begärda anslaget, så är

den i sin goda rätt dertill och dermed har Riksdagen förklarad sig icke vilja hafva med dessa samlingar att skaffa. Det är just detta som jag anser, att Riksdagen bör undvika.

Jag yrkar därför fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr friherre Bonde: Talaren på kristianstadsbänken yttrade näst sista gången som han hade ordet, att han satte sig emot ifrågasvarande anslag egentligen på den grund, att Riksdagen genom detta anslag skulle ge likasom en sanktion på betydelsen och behöfligheten af dessa samlingars vård. Detta skäl, som han anförde emot anslaget, skulle jag tvärt om vilja använda just för beviljandet af detsamma. Jag är fullt öfvertygad om, att, såsom flera talare framhållit, dessa dyrbara samlingar äro högst värderika och för svenska namnet hedrande, och därför bör Riksdagen genom att anslå medel för deras vård och underhåll just visa, att den vill bevara och förkofra dessa dyrbara samlingar. Jag är visserligen öfvertygad, att regeringen skall tillse, att de icke skola förfaras utan få en nödig och behöflig vård, äfven om Riksdagen vägrar detta anslag — medel skulle nog då kunna anskaffas på annat sätt, dermed har det ingen fara. Men just derigenom att Riksdagen ger detta anslag, så visar den, att den vill taga denna dyrbara egendom under sin vård och sitt hägn. Jag skulle finna det sorgligt, om Riksdagen genom ett afslag skulle visa sig dela den åsigt herr Lasse Jönsson här uttalat, då han förklarade sig anse att dessa samlingar ej hade någon betydelse och ej vore värda att påkalla statens vård. Här har af flere talare framhållits dessa samlingars verkligen stora betydelse, framhållits hur de tillkommit genom mæcenaters offervillighet, genom utrustade sjöexpeditioner, som hemfört dyrbara etnografiska föremål o. s. v. Det vore sorgligt, om Riksdagen nu genom en anslagsvägran skulle liksom förklara sig ej sätta något värde på dessa samlingar utan tvärt om så godt som uttala, att det vore bättre att blifva utan dem, och att dylika presenter som de, hvarigenom dessa samlingar bildats, ej äro något att tacka för, då staten kan utsättas för kostnader för deras vård och kanske till och med riskera att få bygga hus för deras förvarande. Ja, det skulle vara sorgligt, om ett sådant uttalande, som vi här nyss hörde antydast, skulle utgå från Riksdagen, och härifrån spridas ej blott inom vårt eget land utan öfver hela Europa. Jag hoppas därför, att Riksdagen, just för att häfda dessa samlingars betydelse och den kärlek för forskning, som svenska folket alltid visat och som särskildt under de senaste årtiondena gjort svenska namnet vidt bekant i Europa, icke nu skall motsätta sig beviljandet af detta obetydliga anslag. Att göra som herr Hörnfeldt sade och fortfarande taga de behöfliga medlen från besparingarna, synes mig, hvilket redan herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framhållit, i många afseenden olämpligt.

Då vi icke kunna eller vilja förneka nödvändigheten af anslag till dessa samlingars vård utan tvärt om anse såsom en nationens

Angående anslag till naturhistoriska riksmuseets etnografiska samling.
(Forts.)

Angående an- ära, att de väl och omsorgsfullt bevaras och förkofras, så hemställer
slag till na- jag, herr talman, att kammaren måtte fatta samma beslut som
turhistoriska riksmuséets Första Kammaren, nemligen att för ifrågavarande ändamål bevilja
etnografiska samling. en summa af 2,800 kronor.

I detta yttrande instämde herrar *Winkrans* och *Gibson*.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de meningar, som förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och antagande i stället af det af herr Styffe under öfverläggningen framställda förslag, eller att för ifrågavarande ändamål måtte på extra stat anvisas ett anslag af 2,800 kronor; och förklarade herr talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den senare meningen. Votering begärdes samt anställdes enligt en nu uppsatt och af kammaren godkänd så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår statsutskottets hemställan i 73:dje punkten af utlåtandet n:o 9 och bifaller herr Styffes under öfverläggningen framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen visade 75 ja mot 95 nej; varande alltså beslut fattadt i enlighet med nej-propositionen.

Punkterna 74—86.

Biföllos.

Angående an- Vid föredragning derefter af *punkten 87*, deruti utskottet hem-
slag till före- stälde, att Riksdagen, under vissa, närmare angifna vilkor, måtte
läsningskurser för arbets- med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, och i
klassen. likhet med hvad under de senare åren skett, anvisa på extra stat
för år 1890 ett anslag af 20,000 kronor att användas till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordna *föreläsningskurser för arbetsklassen*, begärdes ordet af

Herr Redelius, som yttrade: Jag har icke begärt ordet för att motsätta mig det ifrågavarande anslaget, emedan jag i likhet med utskottet och i öfverensstämmelse med Riksdagens redan föregående år fattade beslut anser gagneligt, att arbetsklassen erhåller all upplysning, som möjligen kan erhållas, och att dessa föreläsningar

således icke kunna vara annat än till nytta. Men det oaktadt har jag begärt ordet för att uttala en önskan, och jag kunde gerna tillägga en grundad förhoppning, att vid utdelningen af detta anslag, som jag antager kommer att fortfarande beviljas, man likväl måtte se till, att de här för anslaget fästa vilkor blifva uppfyllda, så att icke sådana föreläsningar under denna rubrik få understöd, i hvilka förekomma samhällsupplösande tendenser. Ty om det skulle visa sig, att någon anstalt eller någon föreläsare hyste åsigt, som gå ut på ett omstörtande af samhällets grundvalar, så bör man naturligtvis icke understödja sådant. Jag har sagt detta blott såsom en opinionsyttring och för att hafva sagt, att man har skäl att hoppas, att ett sådant användande af anslaget icke må ega rum.

Angående anslag till föreläsningsskurer för arbetsklassen.
(Forts.)

Herr *Metzén* instämde i detta yttrande.

Herr *Sven Nilsson* anförde: Herr *Redelius* har nu gjort samma anmärkning, som man af tidningarna sett, att man fått höra af biskop *Billing* i Första Kammaren. Jag kan icke föreställa mig annat, än att de anmärkningar, som blifvit gjorda af desse ledamöter i båda kamrarna, äro ganska svåra förebräelser mot chefen för ecklesiastikdepartementet. De talare, som gjorde dessa anmärkningar, hafva dermed afgifvit ett bestämdt påstående, att regeringen icke i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut skulle hafva utöfvat riktig kontroll öfver undervisningens skötande vid dessa undervisningskurser. För min del hyser jag fullt förtroende för regeringen i detta fall, och är viss derom, att, i fall på något ställe det skulle befinnas, att undervisningen icke bedrefves så, som ecklesiastikministern anser vara rätt, eller om villomeningar vid föreläsningarna skulle förekomma, något understöd från anslaget åt en sådan anstalt icke utlemnas. Vi kunna sålunda vara fullt trygga i detta afseende, äfvensom att regeringen skall hafva fullt uppfattat de attentat, som nu gjorts mot dessa anstalter.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag, utan någon annan motivering, än den som utskottet föreslagit.

I detta anförande instämde herrar *Collander* och *Björck*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 88.

Till fortsättande af precisionsnivelleringsarbeten i södra och mellersta Sverige, underhåll och tillsyn af vattenhöjdmätningstationer m. m. hade Kongl. Majlt för år 1890 äskat ett extra anslag af 12,700 kronor, men hemstälde utskottet att Kongl. Majts förevarande framställning endast på det sätt måtte af Riksdagen bifallas, att Riksdagen anvisade på extra stat för år 1890 ett anslag af 10,700 kronor till fortsättande af precisionsnivelleringsar-

Angående anslag till precisionsnivelleringsarbeten m. m.
(Forts.)

Angående an- beten i södra och mellersta Sverige samt underhåll och tillsyn af
 slag till pre- vattenhöjdmättningsstationer m. m.
 cisionsnivele-
 ringsarbeten
 m. m.
 (Forts.)

Efter föredragning häraf anförde:

Chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Wennerberg: Jag känner mig helt belåten med att veta, att detta är den sista punkt, i hvilken jag kommer att besvara kammaren. Kammaren har säkerligen börjat tröttna på den långa 8:de hufvudtiteln och naturligtvis äfven i icke ringa mån på mig, som varit nödsakad att uppträda i nästan alla de punkter, der Kongl. Maj:t icke fått sin vilja fram. Men jag har ansett det vara principiellt riktigt och min skyldighet att, när jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att begära ett anslag, också försvara det i kammaren. Det har dock varit åtskilliga punkter, som jag låtit gå utan vidare, då de af utskottet framlagda skälen syntts mig goda.

Här är nu fråga om ett obetydligt belopp, och jag hoppas kunna redogöra för de skäl, som kommit mig att tillstyrka framläggande af propositionen derom, och äfven kunna rubba utskottets mening om obehöfligheten af det särskildt äskade anslaget af 2,000 kronor till bearbetning af vattenhöjdsobservationerna.

Utskottet har tillstyrkt Riksdagen att nu likasom tillförene bifalla det stora anslaget till nivelleringsarbeten å 10,700 kronor. Nu förhåller det sig så, att skälet till att detta anslag första gången ifrågasattes, var en påtryckning från preussiska regeringen, som börjat dylika arbeten vid tyska östersjökusten. Preussen hemstälde, huru vida icke Danmark och Sverige såsom grannar ville deltaga i dessa arbeten. Härpå gick Riksdagen in, och stora summor hafva sedermera för ändamålet beviljats.

Nu hafva tre år gått, under det man samlat material, men bearbetning af detta material har icke ännu skett. Materialet ökas beständigt, och för att kammaren må komma underfund med i hvilken grad detta sker, så vill jag här lemna några upplysningar, hvilket torde vara svårt att göra om jag icke begagnar mig af illustrationer. För att komma underfund med Östersjöns vattenstånd kan man icke nu som fordom inskränka sig till att sätta märken på stenar, ty dels är det stormar och dels annat, som gör att vattnet hålles i sådan rörelse, att det icke tillåter precision vid mätningarne. Man nedmurar nemligen i hafvet en slags källare på flere alnars djup under vattenytan, och der, hvarest vattnet således icke är underkastadt rubbning, inställes apparaten. Sedan går man till väga ungefär som vid telegrafering. Ett pappersark lägges på ett bord, apparaten gör sin skyldighet å papperet genom att utpricka en grafisk linie, der stigandet och fallandet af vattnets yta under dygnets alla timmar står angifven. Denna obetydliga linie, som kan ses på detta pappersark, ser ut att vara rak men har dock små böjningar här och der. Det är hvad apparaten åstadkommit. Men sedan skola dessa liniens krökningar evalveras i siffror och dertill fordras en sakkunnig person.

Nu hafva vi fyra stationer och 365 dagar på året; det blir

alltså 1,460 sådana apparatpapper på ett år. Dessa observationer hafva nu varit i gång i tre år, och om man multiplicerar 1,460 med tre, så får man 4,380. Nu skall från alla dessa uträknas resultatet för hvarje timme, och det blir ett ganska drygt arbete. Det anslag, som går till stationerna, är afsedt för deras underhåll och för den vaktbetjening, som har tillsyn om apparaterna. Några medel till aflönande af den person, som skall göra uträkningen, så att det hela icke blir blott ett dödt material, ha ännu icke anvisats. Detta material har nu växt till en stor lunta under de tre åren, och man bör väl icke samla sådant för ännu flera år, ty dels komme dessa samlingar då att växa en öfver hufvudet, och dels blefve det förenadt med andra olägenheter att uppskjuta med uträkningen. Man dröjer sålunda att gifva några upplysningar angående mätningarnas resultat, papperen kunna brinna upp eller förstöras på annat sätt, och då vore ju de hittills för ändamålet beviljade penningarne bortkastade.

Angående anslag till precisionsnivelleringsarbeten m. m.
(Forts.)

Nu är meningen att man skulle bevilja de 2,000 kronorna i fråga, för att anställa en person, som kan verkställa arbetet med uträkningen. Men detta arbete skall verkställas grundligt och noggrant, och man kan icke anförtro det åt hvem som helst. Utskottet har, föreställer jag mig, icke hunnit sätta sig in i denna sak, och jag kan icke undra derpå. Jag har naturligtvis nu icke lemnat någon vetenskaplig utredning, då jag känner så föga till dylika saker sjelf. Hvad jag behöfde taga närmare reda på var, hvartill dessa 2,000 kronor behöfdes, och jag förskaffade mig därför detta åskådningmateriel af föreståndaren för nautisk-meterologiska byrån. Och af det ringa jag i saken kunde inhemta blef jag öfvertygad om, att vi måste hafva ett anslag för detta ändamål, emedan eljest de 10,700 kronorna till materialets anskaffande äro alldeles bortkastade. Jag tror, att efter den lilla upplysning, jag nu tagit mig triheten att göra, kammaren skall finna det både ändamålsenligt och klokt att lemna äfven dessa 2,000 kronor, som Kongl. Maj:t åskat.

Herr Sven Nilsson: Det hade naturligtvis varit särdeles bra. om regeringen meddelat de nu lemnade upplysningarna redan då anslaget första gången beviljades, så att man redan då kunnat taga saken i öfvervägande. Det sades från statsrådsbanken nu, att om man icke beviljade den åskade förhöjningen, är hela anslaget ändamålslost. Statsutskottet, af hvilket jag var ledamot då detta anslag första gången beviljades och som jag allt sedan tillhört, har alltid haft den föreställning, att de arbeten, som skola utföras för dessa 2,000 kronor, hafva utförts under årens lopp med de medel, som årligen blifvit beviljade, och jag tror, att om man velat bearbeta dessa materialier och icke samlat på hög, så kunde det mycket väl hafva gått för sig utan nytt anslag.

För öfrigt anser jag icke det är så särdeles brådskande med detta anslag, att man icke kan låta anstå dermed ännu en tid och låta regeringen försöka utföra arbetet med det redan beviljade anslaget. Det kan också vara ganska bra, att ecklesiastikministern icke får igenom allt hvad han begärt, utan får dröja

Angående anslag till precisionsnivelleringsarbeten m. m. (Forts.) med litet till kommande år, så att han ej då blir alldeles renons på föremål, som fordra nya anslag.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Styffe: På sätt af herr statsrådet och chefen för eklestastikdepartementet blifvit anmärkt, står detta anslagsbehof i nära samband med de nivelleringsarbeten, som flera år pågått och om ett par år torde vara afslutade. Nivelleringen måste nemligen ytterst hänföra sig till hafsytan eller hafsytans medelhöjd, och denna medelhöjd behöfver man därför känna, när nivelleringsarbetet är afslutadt. Utskottet har erkänt, att det arbete, till hvilket anslag nu blifvit begärdt, bör göras, men hade ansett, att dermed kan anstå ännu några år. Jag för min del tror dock, att detta arbete icke utan olägenheter kan uppskjutas; ty om så sker, måste arbetet, för att kunna blifva färdigt samtidigt med nivellerings fullbordande, under sista tiden forceras, och ett forceradt arbete blir alltid dyrt. Flera personer måste då inöfvas, och innan de blifvit vana vid arbetet, går detta långsamt samt blir till följd deraf dyrt. Men ett uppskof medför äfven andra olägenheter. Jag har i sjökartekontoret försport, att personer någon gång komma upp dit för att begära upplysningar om vattenståndets variationer vid våra kuster. Det kan vara af intresse att känna dessa variationer, då fråga är om en invallning, eller om anläggning af en lastbrygga, eller ock om vattendjupens vexlingar i våra segelleder. Men på frågor derom kan nu icke lemnas något svar, emedan man endast har de omförmälda papperen med sina kroklinier, hvilka ännu icke blifvit evalverade i siffror. Man ser häraf, att detta anslags beviljande *nu* äfven har en praktisk betydelse.

Man har anmärkt, att detta arbete bort kunna utföras för det redan beviljade årliga anslaget. Men, mine herrar, vi hafva fyra vattenmättningsstationer, en i Landsort, en i Karlskrona, en i Ystad och en i Varberg, och hvarje station består af ett litet hus på en klippa, der apparaten är insatt. Dessa hus skola underhållas och om vintrarna hållas varma, så att vattnet der icke fryser; apparaterna behöfva jemväl tillsyn, och papper till dem skola dagligen ombytas. För detta arbete vid *alla fyra* stationerna ha endast 1,700 kronor per år anslagits. Detta lilla anslag synes mig omöjligt kunna räcka till äfven för bearbetandet af det material, som erhållits genom observationerna. Då det nu är fråga om att bearbeta ett material, som samlats under tre år, från slutet af 1886 till innevarande års slut, då detta är ett arbete, som i alla händelser snart *måste* göras, och då ett uppskof, af skäl som förut blifvit anförda, enligt min öfvertygelse skulle medföra olägenheter, anhåller jag om kammarens bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herrar *E. G. Boström, Lindmark, Rydin, Larsson* från Upsala, *Nyström* och *Werner* förenade sig med herr Styffe.

Herr Danielson: Jag erinrar mig från den riksdag, då detta anslag tillkom, att äfven jag var emot detsamma. Men då

saken nu befinner sig i det läge, att arbetet icke kan leda till något mål, om icke den äskade förhöjningen beviljas, och då jag icke anser klokt att lägga detta arbete på hög, och då dertill kommer att Första Kammaren redan beviljat förhöjningen, tycker jag att det är allt för litet för att anställa en gemensam votering om. Vi kunna i alla fall icke slippa ifrån denna sak, utan regeringen kommer att begära ännu större belopp ett följande år, om vi nu icke bevilja detta. Det synes mig då icke tjena något till att undanskjuta frågan. Jag yrkar därför bifall till Kongl. Maj:ts förslag, hvilket, såsom nämndt, redan antagits af Första Kammaren, och jag tycker det vara så klokt att bevilja det begärda beloppet i år som att uppskjuta frågan, då den kommer i alla fall igen.

Angående anslag till precisionsnivelleringsarbeten m. m.
(Forts.)

Herr Petersson i Runtorp: Jag vill fritaga mig från miss-tanken att hafva yrkat afslag af det skäl, att jag icke vill taga vara på en sak, som staten redan kostat så mycket på. Detta är ingalunda förhållandet, men jag har följt med denna fråga från dess början. Kongl. Maj:t begärde först 9,000 kronor. Jag var då, likasom min granne till höger, mycket betänksam huru vida man borde bifalla detta eller icke, ty jag visste af erfarenhet, att man icke skulle slippa med detta anslag, som då begärdes. Det visade sig också att dessa 9,000 kronor icke räckte till, hvarför regeringen begärde ytterligare 1,700 kronor, så att anslaget blef 10,700 kronor. Då försäkrade dåvarande ecklesiastikministern, att allt var klart och att det icke skulle komma i fråga att begära något vidare för ifrågavarande ändamål. Men nu kommer man åter och begär ytterligare anslag, och då har jag och mina liktänkande föreställt oss att, då staten har en nautisk-meteorologisk institution med aflönade tjänstemän, desse kunna göra den bearbetning af ifrågavarande materialier, som behöfves. Detta har för mig varit ett viktigt skäl för att motsätta mig denna förhöjning. Nu hör jag, att man icke vill gå in på denna åsigt, och jag öfverlemnar då åt kammaren att döma i denna fråga såsom den finner för godt.

För min del yrkar jag emellertid bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Sedan propositioner gifvits i enlighet med de olika yrkandena, blef Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning oförändrad bifallen.

Punkten 89.

Bifölls.

Punkten 90.

I fråga om statens medverkan till nykterhetens befrämjande hade följande förslag blifvit framställda:

af herr vice talmannen *L. O. Larsson* (motion i Andra Kam-maren n:o 33),

att Riksdagen måtte på extra stat för år 1890 anvisa och

Angående anslag till nykterhetens befrämjande m. m.

Angående an- ställa till Kongl. Maj:t förfogande ett belopp af 20,000 kronor för
slag till nyk- att, på sätt Kongl. Maj:t pröfvade lämpligast, använda för nykter-
terhetens be- hetens befrämjande inom landet;
främjande af herr *G. Erikson* i Myckelgård (motion n:o 15 i Andra Kam-
m. m. maren),
(Forts.)

att Riksdagen måtte besluta ställa till regeringens disposition ett belopp af 20,000 kronor årligen i 5 år för att efter eget be-
pröfvande använda till nykterhetens befrämjande; samt

af herr *E. W. Wretling* (motion n:o 167 i Andra Kammaren),
att Riksdagen måtte ställa ett anslag af 100,000 kronor till regeringens förfogande för att i mån af behof anordna offentliga eller understödja enskilda asyler, hvilka hade till syfte drinkares återupprättelse till normal kropps- och själsbeskaffenhet.

Utskottet hemstälde,

att Riksdagen, med anledning af förevarande motioner, måtte på extra stat för år 1890 anvisa och ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 25,000 kronor, att på de vilkor, Kongl. Maj:t må ega att bestämma, användas till understöd åt enskilda, för drinkares kurativa behandling upprättade asyler.

I en vid punkten fogad reservation hade deremot herr vice talmannen *L. O. Larsson* yrkat: "att Riksdagen på extra stat för år 1890 anvisar och ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 25,000 kronor att, på sätt Kongl. Maj:t pröfvar lämpligast, användas för nykterhetens befrämjande".

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr vice talmannen *L. O. Larsson*, hvilken yttrade: Såsom herrarne finna af betänkandet, har jag mot utskottets förslag i denna punkt afgifvit en reservation. Denna afser dock icke det af utskottet föreslagna beloppet, 25,000 kronor, ty deremot har jag ingenting att invända, utan önskar tvärtom, att kammaren måtte bevilja detsamma. Men då utskottet för sin del anser, att detta belopp skulle användas till understöd åt enskilda, för drinkares kurativa behandling upprättade asyler, har jag för min del velat lemna fria händer åt Kongl. Maj:t att använda dessa 25,000 kronor på det sätt, som bäst befordrar det ändamål, som både utskottet och jag åsyfta, nemligen nykterhetens befrämjande. Om man nu, såsom utskottet vill, ställer anslaget till Kongl. Maj:ts förfogande på af utskottet angifna vilkor, ligger det nära till hands att ingenting kommer att utgå af anslaget, utan man gifver dessa 25,000 kronor med vilkor nära nog att få behålla penningarne. Det skulle då nemligen bero på om någon enskild person inrättar en sådan asyl, och deröfver kan Riksdagen ju icke befalla. Och då anslaget dessutom endast gäller ett år, är det ovisst, om någon enskild vågar gifva sig in härpå. Utskottet vill understödja enskilda asyler; jag deremot anser lämpligare att staten lemna bidrag till mindre

bemedlade drinkares intagande på sådan anstalt, derest de äro i behof af kurativ behandling, men i följd af bristande tillgångar icke kunna komma i åtnjutande deraf. Jag har dock icke ens velat binda Kongl. Maj:t vid dessa bestämda uttalanden, utan vill jemväl medgifva, att anslaget finge användas till utgifvande af skrifter för nykterhetens befrämjande, såsom Första Kammaren äfven medgifvit. Min reservation innefattar sålunda både hvad utskottet föreslagit och hvad Första Kammaren bifallit uti ifrågasvarande hänseende. Den lemnar dessutom Kongl. Maj:t fullkomligt fria händer. Om nemligen icke några sådana asylor komma till stånd, och Kongl. Maj:t icke anser sig kunna eller böra använda hela anslaget för nykterhetsskrifters utgifvande, men deremot skulle kunna finna något annat verksamt sätt för att befrämja nykterhetssaken, så har Kongl. Maj:t fria händer att för detta ändamål förfoga öfver detta anslag. För min del har jag det förtroende för regeringen, att den, om beloppet ställes till dess förfogande, också använder medlen på bästa sätt och så att det dermed afsedda ändamålet, nykterhetens befrämjande, vinnes.

Angående anslag till nykterhetens befrämjande m. m.
(Forts.)

Jag skall därför, på grund af hvad jag nu anfört och under åberopande af hvad jag i reservationen omnämnt, yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till min reservation.

Vidare anförde:

Herr Erikson i Myckelgård: Efter herr vice talmannens yttrande kan jag inskränka mig till att instämma med honom beträffande det ifrågasvarande anslagens användande. Men denna summa synes mig eljest vara allt för liten. Jag har i min motion anhållit om 20,000 kronor årligen under fem år, och jag anser mig icke kunna pruta derpå, då detta nog behöfves, om det skall blifva till något verkligt gagn. Jag vill äfven ställa dessa penningar till Kongl. Maj:ts förfogande för att efter hans beprövande användas, och jag har trott, att Kongl. Maj:t nog skulle kunna finna ut lämpliga medel för att befrämja nykterheten, utan att man behöfde påpeka något.

Jag vill nämna en annan sak, som här påpekats flera gånger förut, nemligen att man icke i folkskolorna har någon läsebok, som omtalar alkoholens skadliga inverkan på menniskokroppen. Jag tror emellertid, att Kongl. Maj:t kan ensam sköta om den sak, som nu är i fråga. Om man för öfrigt tänker på hvilka summor Riksdagen beviljat under 4:e och 5:e hufvudtitlarne för att skydda oss mot en fiende, som man icke ser, så synes mig underligt, att man icke vill anslå 20,000 kronor årligen under några år för att bekämpa en fiende, som man dagligen kan se.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Jag yrkar afslag på utskottets betänkande och bifall till min motion.

Herr Sven Nilsson: Det synes mig verkligen egendomligt, att de siste talarne kunde framkomma med de yrkanden, som de nyss gjorde. Riksdagen har nemligen under ett par eller kanske

Angående an-
slag till nyk-
terhetens be-
främjande
m. m.
(Forts.)

ännu flera år lemnat anslag i samma syfte, som nu är af dem ifrågasatt, och regeringen har förfogat öfver detta anslag. Men icke desto mindre har regeringen icke i år ansett skäligen att begära anslaget förnyande, och detta måtte väl bevisa, att regeringen anser, att hon icke kan göra den nytta med anslaget, som åsyftats. Nu vill man i alla fall ålägga regeringen att taga emot ett anslag, som den förut ansett sig icke kunna använda på lämpligt sätt. Då frågan förelåg på detta sätt för utskottet, sökte man i alla fall åstadkomma något för nykterhetens befrämjande. Herr Wretlinds motion ansåg man der vara mycket beaktansvärd, ehuru man icke kunde godkänna den i sin helhet. Vi hafva i vårt land under några år haft en sådan asyl, som utskottet åsyftar, i Bie, men den kunde icke fortsätta, därför att det var förenadt med stora kostnader att uppehålla sig der, och meningen med herr Wretlinds motion var ju, att man skulle kunna bereda billigare afgifter för medellösa personer, som behöfde och ville vårdas på sådana asyler. Det är alldeles icke utskottets mening, såsom man antydt, att tvinga folk, utan det skall bero på dessa olyckliga människors fria vilja, om de vilja komma in på en sådan inrättning eller ej, men hufvudsaken är, att det fins någon eller några asyler, der de kunna blifva intagna och få vård för billigt pris. I utlandet, der det fins sådana asyler, hafva de visat sig mycket välgörande, och många människor, hvilka af begär efter rusdrycker ej kunnat reda sig sjelfva, hafva der förbättrats. Under sådana förhållanden tror jag det kan vara rätt väl att åtminstone göra ett försök i den här vägen äfven i vårt land. Nu säger man, att om vi anvisa dessa medel, så kunna de i allt fall icke användas, emedan vi icke hafva några sådana anstalter här. Jag tror dock, att när man får kannedom om, att regeringen fått ett anslag för detta ändamål till sitt förfogande, dylika anstalter nog skola komma till stånd, så att redan före nästa riksdag om icke hela detta anslag, så dock en del deraf skall komma till användning. Deremot anser jag icke, att staten längre bör bibehålla det anslag, som funnits för utgifvande af nykterhetsskrifter och för nykterhetstalare, ty detta är ett område, der den enskilda företagsamheten bör göra sig gällande, och efter min uppfattning har ock, hvilket är ett glädjande tecken, intresset för nykterhetssaken i vårt land utvecklat sig så, att vi icke längre på detta sätt med statsmedel behöfva uppmuntra de enskildes fria verksamhet. Jag tror, i likhet med regeringen, att detta förutvarande anslag icke mera har den uppgift, som man från början ville ställa på detsamma, och får därför nu anhålla om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Wretlind: Herr talman! Jag är naturligtvis tacksam för den uppmuntran, som utskottet låtit komma min motion till del, och jag förundrar mig just icke heller öfver, att utskottet icke velat fullständigt tillstyrka densamma, då jag, såsom herrarne veta, har begärt 100,000 kronor för detta ändamål. Hvarför jag satt beloppet så högt, har berott på den öfvertygelsen, att jag ansåg denna summa behöflig för att med säkerhet få en sådan asyl till

stånd i vårt land, ty om den skall blifva alldeles fullständig och uppfylla sitt ändamål, så kräfver dess anläggning rätt stora uppoffringar. Den bör vara beräknad både för fattiga och rika samt kunna gifva dem icke blott vård utan ock sysselsättning. Den skall vara, kan man säga, på en gång både sjukvårdsanstalt och arbetsinrättning och tarfvar derfor stora resurser. Af den anledningen hyser jag den farhåga, att det af statsutskottet nu tillstyrkta anslaget är både för litet och för stort, för litet för att uppmuntra till anläggande af en sådan asyl, och för stort i fall det sålunda icke kommer till användning. Det är klart, att detta anslag icke kan användas på annat sätt än för att dermed betala för fattiga drinkare på en dylik asyl, men den, som skulle anlägga en sådan, har icke någon garanti för att anslaget kommer att bibehållas, och att anstalten sålunda har utsigt att kunna bestå för framtiden. För min del skulle jag icke haft något emot, om utskottet gifvit Kongl. Maj:t frihet att använda detta anslag både till asyler och andra nykterhetsändamål, eller kanske ännu hellre skulle jag hafva önskat, att utskottet tillstyrkt så väl detta anslag som ett annat i det syfte, herr vice talmannen motionerat om.

Angående anslag till nykterhetens befrämjande m. m.
(Forts.)

Man kan säga, att detta anslag icke egentligen afser nykterhetens befrämjande, utan en *sjukvårdsanstalt* för drinkares botande. Detta är ju visserligen att göra drinkare nyktra, och på så sätt kan det ju i viss mening sägas vara ett befrämjande af nykterheten, ehuru icke i vanlig mening. Det är således på sitt sätt två olika ändamål här är fråga om, och derfor skulle det varit mycket angenämt och tacknämligt, om utskottet velat uppmuntra dem båda två, ty det ena behöfver icke hindra det andra. Jag skulle derfor icke hafva satt mig emot, om yrkande framställdes på bifall till samma förslag, som lär vara antaget i Första Kammaren, nemligen att de 25,000 kronorna skulle få användas efter regeringens bepröfning dels till understöd åt asyler, afsedda för drinkares upprättande, och dels för utgifvande af nykterhetsskrifter. Men då något sådant yrkande icke blifvit framställt, kan jag icke annat än för ena mig uti herr Sven Nilssons yrkande om bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Persson i Stallerhult: Egentligen äro vid denna riksdag väckta två motioner, som stå i sammanhang med den nu föredragna frågan. Den ena af dessa afser, att vår lagstiftning måtte i det fallet kompletteras, "att alkoholister, som äro odugliga att draga försorg om sig och de sina eller genom opålitlighet, elakhet och vildsinthet äro till fara för sig sjelfva eller andra, må genom domstols utslag efter legitimerad läkares hörande kunna för viss tid, högst ett år, dömas till intagning å anstalt, som är afsedd för drinkares behandling och står under offentlig kontroll". Den andra motionen, som nu är under behandling, innehåller en begäran om ett årligt anslag af 100,000 kronor för inrättande af en sådan anstalt. Den första motionen hänvisades till lagutskottet, som på ganska starka skäl afstyrkte densamma. Lagutskottet säger nemligen:

"Det sålunda framställda förslaget utgår, enligt lagutskottets

Angående an-
slag till nyk-
terhetens be-
främjande
m. m.
(Forts.)

förmenande, från en väsentlig förväxling af rätt och sedlighet. En person, hvilken i sådan grad, som i motionen angifves, hemfallit åt dryckenskapslasten, måste visserligen anses såsom en i sedligt afseende djupt sjunken människa; men så länge han ej gör sig skyldig till brott mot statens lagar eller till sådant förhållande, som i lagen angående lösdrifvares behandling afses, lärer staten icke böra mot honom vidtaga de af motionären föreslagna tvångsåtgärder.“

Denna lagutskottets hemställan behandlades i Riksdagen den 23 mars och bifölls i båda kamrarne. Nu har statsutskottet, som behandlat den andra motionen, delvis tillstyrkt densamma och hemställt om ett anslag af 25,000 kronor till en dylik anstalt. Efter mitt sätt att se saken kan jag icke finna annat, än att då Riksdagen den 23 mars enhälligt förklarade sig icke vilja hafva någon sådan anstalt, dit drinkare kunde dömas för att blifva förbättrade, så bör Riksdagen eller Andra Kammaren icke nu biträda statsutskottets förslag i denna del, ty annars komma de båda besluten att strida mot hvarandra. Vill man gifva något till nykterhetens befrämjande, så är rätta sättet det, som herr vice talmannen angifvit i sin reservation, till hvilken jag vill ansluta mig, dock med någon förändring. Han har i sin motion begärt 20,000 kronor, men i reservationen har han höjt beloppet till 25,000 kronor. Detta tycker jag går utöfver hans motion och därför vill jag för min del anhålla om proposition på yrkande, att summan 25,000 kronor nedsättes till 20,000, och så förenar jag mig med reservanten i hans resonnement.

Herr Gumælius: Jag skall be få ansluta mig till utskottets förslag. Jag vill gerna medgifva, att åtskilligt talar äfven för reservationen, men är det rätt lämpligt att utan vidare bestämmelser ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett visst belopp till nykterhetens främjande? Jag tänker mig, att det sannolikt delvis skulle komma att användas till understöd åt kringresande nykterhetstalare, eller det ligger åtminstone nära till hands, men vi hafva sett exempel på att med sådana resor i nykterhetens intresse hafva ock varit förenliga politiska föredrag och politisk verksamhet. Detta kan man göra, när man såsom nykterhetspredikant är ute och reser så att säga för egen räkning och utan vidare understöd från staten än möjligen fribiljett på statsbanorna, men om sådana nykterhetstalare skulle komma att resa direkt såsom missionärer för en regering, vare sig en partiregering eller en mera opartisk regering, får det en annan hallstämpel, och jag vill icke riskera, att de, som sålunda skickas ut, skola kunna misstänkas för att under nykterhetens flagg verka för andra ändamål. Från denna synpunkt kan jag icke vara med om att aflåta till Kongl. Maj:t en skrifvelse i så obestämda ordalag, utan föredrager framför reservantens förslag, som i detta afseende saknar tillräckliga spärrhakar, utskottets hemställan.

Herr Lasse Jönsson: Inom statsutskottet var det såsom

här, den ene hade den åsigten och den andre en annan, men jag får bekänna, att jag icke kunde vara med om något af de framkastade förslagen. Det sade jag ock i utskottet, att jag skulle yrka afslag å alla de förslag, som voro framlagda, och det skall jag äfven göra här, ty det föreligger ju icke något *bestämt* förslag till någon slags förbättring. Den ene vill lemna Kongl. Maj:t ett anslag utan att på något sätt tillkännagifva hvad Kongl. Maj:t skall göra, och den andre vill, att Kongl. Maj:t skall ställa till undervisning om dessa saker i folkskolan, andra genom tryckta skrifter och så vidare. Alla hafva olika åsikter, och huru skall då Kongl. Maj:t veta, huru han skall lösa denna fråga eller huru han skall använda det anslag, som han får till sitt förfogande. Så kommer utskottet och säger: "ställ till med en asyl, vi anslå medel". Men då frågar jag: hvad är en asyl för något? Hafva vi någon sådan eller till hvilken skola vi anslå medel? Då måste man svara, att vi icke hafva någon sådan anstalt, fast det funnits en, som nu mera upphört, och huru skall då Kongl. Maj:t kunna använda dessa medel. På detta sätt uppmanar ju Riksdagen den enskilde att upprätta en dylik asyl, men det kan icke ske utan stora kostnader. Om nu t. ex. en person toge sig för att med anledning häraf hyra en lokal, finge han redan om ett år vara beredd på att upphöra med alltsammans, om icke Riksdagen då ville fortfarande utbetala de 25,000 kronorna; men det kan väl icke vara rätt att leda den enskilda spekulationen in på en sådan väg.

Angående anslag till nykterhetens befrämjande m. m.
(Forts.)

Skall någon åtgärd vidtagas, så har jag icke något emot att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t ville framkomma med förslag om hvad en sådan asyl skulle kosta eller huru den skulle anordnas eller åtminstone åstadkomma någon slags utredning af denna fråga. Detta vill jag vara med om, ty då får Riksdagen, innan den fattar något beslut, veta, hvartill detta beslut kan leda, men det vet man icke nu. Huru jag än ser saken, kan jag icke vara med om något anslags beviljande, men väl om en skrifvelse sådan jag tänkt mig den. Skola vi lemna ett anslag, så måste vi ock säga, hvartill det skall användas. Jag yrkar afslag.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Det vore märkvärdigt, om Andra Kammaren skulle besluta rent afslag å den gjorda framställningen. Det blefve ett svar, som med blandade känslor skulle inom landet mottagas, på alla de sträfvanden, som gjorts för nykterhetens befrämjande. Det har här uttalats förvåning öfver, att regeringen icke framkommit med begäran om anslag till ifrågasvarande ändamål, då Kongl. Maj:t förut fått ett begärdt anslag dertill. Jag vill då erinra derom, att det anslag, som då ställdes till Kongl. Maj:ts förfogande, 8,000 kronor, tillkom ej på hans framställning utan på enskild motionärs. Och, så vidt jag har mig bekant, har man ansett, att de medel, som då anslogos, blifvit väl användade för det ändamål, hvartill de beviljats. Nu säger man visserligen, att man ej kan gifva något anslag, då det ej precis säges, huru det skall användas. Jag tror att när man sagt att det

Angående an-
slag till nyk-
terhetens be-
främjande
m. m.
(Forts.)

skall användas till nykterhetens befrämjande, är Kongl. Maj:t bäst i tillfälle att pröfva, huru och på hvad sätt det lämpligast skall användas för detta ändamål. Huru många gånger hafva vi icke ställt medel till Kongl. Maj:ts förfogande i ett bestämdt syfte, men låta Kongl. Maj:t pröfva sättet, hvarpå användandet bäst skall ske?

Talaren från kristianstadsbanken har nyss utalat sitt stora förtroende till ecklesiastikministern i och för användningen af ett föregående anslag, men här — det är endast en punkt emellan — har han icke något sådant förtroende längre.

Detta utskottets förslag förefaller mig ganska besynnerligt. Är det ett svar till de många, som väckt motioner om anslag till nykterhetens befrämjande? Ja, säger nu utskottet, låt dem först supa riktigt tills de blifvit genombitna drinkare, sedan skall Riksdagen ta hand om dem och hjälpa dem in på en anstalt, der de kunna bli bra, så att de kunna börja supa igen. Men nykterhetssträfvandet bör väl, tycker jag, gå ut på att förekomma, att folk bli drinkare, och icke blott förkunna: låt dem supa, tills de nått den grad af dryckenskap, att det ej fins någon annan hjälp än att stoppa in dem på en asyl.

För att kunna bifalla utskottets förslag är det, såsom jag redan sagt, nödvändigt att enskilde upprätta sådana asylor. Men det beror äfven på, att man får dit drinkare till asylorna. Och de lära väl icke kunna tagas in utan emot betalning. Är det då förmöget folk, som skall dit, behöfver ej staten träda emellan och hjälpa. Är det åter fattige, skulle kommunerna släppa till och betala för dem delvis och staten delvis; men detta ligger ju inom möjligheten äfven om man bifaller ett förslag i samma riktning som min reservation, emedan Kongl. Maj:t derigenom fått vägen öppen att understödja nykterheten äfven genom intagande å asylor, när sådana kommit till stånd. Herr Wretling har sjelf insett svårigheten att kunna få lämpliga personer eller drinkare in på sådana asylor. Han har nemligen väckt motion om att få ett lagstadgande, som ginge derpå ut, att folk, mot sin vilja dömda dit, toges in der. Men denna motion har icke bifallits af Riksdagen. Således står det i vida fältet, först om sådana asylor komma till stånd, och vidare, sedan sådana möjligtvis kommit till stånd, om man får dit några drinkare. Jag anser därför, att anslag till asylor ej bör beviljas förr än de blifvit upprättade och man blifvit öfvertygad om att man också kan få dit drinkare.

För min del får jag säga, att jag skulle djupt beklaga, om kammaren afsloge detta anslag, när man vet, hvilka oerhörda ansträngningar inom landet gjorts för att främja nykterheten, och det vanligen af de mindre bemedlade, som ej hafva stora tillgångar men ändå sammanskjuta sina små belopp för att åstadkomma något. Och de hafva äfven åstadkommit rätt mycket. På dessa skulle det göra ett mycket sorgligt intryck, om Riksdagen, när fråga väckts om att räcka dem en hand till hjälp i deras sträfvaanden, svarar: nej, vi ha inga pengar dertill, och vilemna icke ett öre för det ändamålet; men vi skola se till, om, när de supit så, att de äro omöjliga drinkare, och ingen hjälp fins för dem, vi

möjligen kunna taga hand om dem, i fall enskilde stält till med anstalter, der de kunna tagas in.

För min del kan jag således icke annat än fortfarande yrka bifall till reservationen, der man lemna Kongl. Maj:ts fria händer, så att man å ena sidan icke förbjuder honom att lemna understöd till sådana asylter, men å andra sidan ej inskränker hans rätt till att endast *då* använda medlen, när några enskilde behagat inrätta sådana asylter, flera eller färre.

Angående anslag till nykterhetens befrämjande m. m. (Forts.)

Häruti instämde herrar *Andersson* i Hasselbol, *De Laval*, *Björck*, *Jönsson* i Mårarp, *Wieslander*, *Petersson* i Dänningelanda, *Sjöberg*, *Petersson* i Hamra, *Olsson* i Frösvi, *Ersson* i Vestlandaholm och *Carlsson* i Nysäter.

Herr *Petersson* i Runtorp: Jag har begärt ordet blott för att redogöra för, huru vi tänkt oss saken inom utskottet. Man tyckte visserligen, att herr vice talmannens åsigt i detta fall ej hade något emot sig, men vi trodde, att, då Riksdagen förut stält 8,000 kronor till Kongl. Maj:ts disposition för att lemna understöd till nykterhetsskrifters utgifvande m. m. och nykterhetens främjande på det sättet, men regeringen icke förnyat framställningen, regeringen ej ansåg det nödvändigt att ytterligare fortsätta på den banan. Och för vår egen del kunde vi, med den kännedom vi sjelfve hade, icke annat än vitsorda det förhållandet, att nykterhetssträfvandena gått framåt på ett sätt, som är högst glädjande för fosterlandsvännen. Dels genom goodtemplarnes sätt att gå till väga, dels genom tryckta skrifter till nykterhetens befrämjande har man försökt göra hvad man kunnat på den vägen. Då det nu upplystes, att inom andra land finnas sådana asylter, som drinkare förbättras i, och det vore något oförsökt här hos oss, trodde vi, att det vore något, som man borde lemna bidrag till. — Det har blifvit sagdt här, att det kunde vara tids nog, när man sett, att sådana asylter uppstått; men man bör väl lätt kunna tänka sig, att sådana icke upprättas, om icke det fins hopp att kunna erhålla bidrag från staten. Det är nemligen icke så lätt att på fri hand företaga sådana saker.

Nu säger herr vice talmannen, att bästa sättet att förhindra dryckenskapen är att söka förekomma, att det icke blir några drinkare. Ja, den satsen är nog riktig, men det torde väl hafva något värde att äfven kunna förbättra några af dem, som redan blifvit drinkare.

Vi hafva ju asylter för andra olyckliga människor, som blifvit "öfveråriga", såsom det heter, och då kunna vi väl ha sådana för dessa också. De, som fått denna olyckliga vanan, läsa minsann icke sådana der skrifter, lika litet som de väl infinna sig och åhöra några föredrag emot dryckenskapen; och således har man ju försökt den vägen. Då tror jag, att en sådan behandling som den nu ifrågavarande skulle bli ändamålsenlig. Dessa stackare äro ju människor de också, och därför får man väl se dem till godo. Vi hafva för den skull föreslagit detta sätt för att försöka

Angående an- i det hänseendet, och jag tror, att det för närvarande vore det
slag till nyk- lyckligaste för landet och den sak man här vill främja.
terhetens be-
främjande

m. m.

(Forts.)

Derför tar jag mig friheten yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Odell: Det var egentligen med anledning af den talares ord, som yrkade afslag på framställningen, som jag begärde ordet. Jag beklagar om denna sak, som gått igenom i utskottet och af Första Kammaren blifvit antagen, äfven om i en litet annan form än hvad som föreslagits. Det skulle också väcka ett stort uppseende inom landet, som icke skulle lända Riksdagen och synnerhet Andra Kammaren till heder. Det är, såsom vice talmannen sagt förut, att då man gjort så stora ansträngningar på frivillighetens väg för att kunna bringa någon hjälp åt de olyckliga människor, som äro hemfallna och prisgifna åt dryckenskapens elände, bör man ock från vår sida göra något för deras räddning. Skälet, hvarför vi ansågo, att någon slags fingervisning borde bifogas utskottets förslag, var dels, att de många tryckta skrifter, som under många års lopp genom enskildes offervillighet blifvit utgifna och till en stor del spridda, dels kan man antaga, att det anslag, som af Riksdagen blef ställdt till Kongl. Maj:ts förfogande att låta trycka skrifter för, det fins ett sådant öfverflöd af sådana, att de med säkerhet ligga i hundratusetal utan att de blifvit använda, och att man därför borde på annat sätt försöka åstadkomma något. Detta är skälet, hvarför utskottet kommit till det resultat, det gjort. Jag vill därför, hvad min ståndpunkt till frågan beträffar, önska, att detta icke måtte till följd af de olika meningarna, som här uttalats, gå sönder, utan att någonting måtte bli gjordt därför i den form eller åt det håll, som utskottet här föreslagit. Jag skall därför taga mig friheten att för närvarande yrka bifall till utskottets förslag, men för den händelse jag skulle bli stäld i valet mellan afslag och reservationen, skall jag då yrka bifall till den sistnämnda.

Herr Wretlind: Jag vill först och främst instämman i de tre sista talarnes anföranden. Då man besinnar, att Norge har, om jag ej missminner mig, ett årligt anslag på 8,000 kronor till nykterhetens befrämjande, så vore det underligt, om icke vi kunde följa dess exempel. Betänker man, hvilka oerhördt stora summor staten har genom bränvinsskatten, så vore 50- å 100,000 kronor en obetydlig återgåld till samhällets förbättrande af dessa syndapenningar, såsom jag skulle vilja kalla dem.

Egentligen begärde jag ordet för att gent emot herr Carl Persson i Stallerhult påpeka, att om också Riksdagen afslagit ett förslag till lag om drinkares insättande å särskildt för dem afsedd anstalt, så ligger deri intet, som hindrar Riksdagen att gifva anslag till upprättande af sådana asyler. Det är två olika saker: att ej vilja döma dessa drinkare till intagande å dessa asyler och att ej vilja, att dessa asyler alls skola finnas till. Man kan ju mycket väl ha sådana asyler och begagna dem på frivillighetens väg.

Orsaken, att jag väckte motion om sådant lagförslag, var den, att erfarenheten visat, att det är mycket svårt att qvarhålla drinkare så länge på dylika asylter, som behöfves för att de skola blifva pålitligt och säkert återställda. De vilja nog, som jag anförde, när jag förra gången om den saken hade ordet, blifva nyktra, ja verkligen absoluta och låta gerna intaga sig på en asyl, för att blifva qvitt sin last, men seden de varit der ett par veckor eller månader, så hafva de tröttnat och vilja komma ut igen, och erfarenheten har visat, att så kort tid i de flesta fall icke är tillräcklig, och det vore därför till deras egen hjälp och till samhällets hjälp, om de kunde tvingas att stanna der så länge som det behöfves, ett halft eller stundom ett helt år. Det var i detta syfte jag framlade min motion.

Angående anslag till nykterhetens befrämjande m. m.
(Forts.)

Men äfven om en sådan lag icke finnes, kan man deraf icke draga den slutsatsen, att sådana asylter äro onyttiga och ändamålslösa, utan de blifva nog i alla fall till gagn. Svårigheten att upprätta sådana asylter ligger egentligen deri, att man har att vänta, att endast de utfattiga drinkarne skola komma att använda dem. Det finnes nog äfven i vårt land välbergade drinkare, men de anlita icke svenska asylter, utan resa till Norge och andra länder, och de svenska asylterna få därför blott fattiga drinkare. På grund deraf är det också absolut nödvändigt, att de erhålla understöd af staten, ty några svenska asylter kunna nog ej upprättas och ega bestånd utan understöd af staten.

Jag skulle önska, att så väl min som herr Liss Olof Larssons motion af Riksdagen bifölles, men jag skulle hellre se att endera, hvilken som helst, blefve bifallen, än att båda förkastades. Ty *detta* skulle vara ett dåligt vittnetsbörd om denna kammare, när Första Kammaren redan anslagit 25,000 kronor i detta syfte. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: För min del kan jag icke förstå tanken i utskottets förslag, lika litet som jag kan förstå tanken i de talares yttranden, som yrkat bifall till nämnda utskotts-betänkande. Ty det synes mig, som, om man ville göra något för nykterhetens befrämjande, man då hellre borde ställa sig på samma ståndpunkt som herr Lasse Jönsson, ty då skulle man ändå hafva anledning att hoppas, att man till nästa år möjligen skulle få fram ett förslag, som skulle leda till något resultat. Men bifaller man utskottets förslag, så är det enligt mitt förmenande det samma som att skjuta undan frågan en 5, 10 å 20 år, ty icke lär väl Andra Kammaren kunna veta, huru snart det behagar någon person att hos herrar krögare samla i hop penningar för att inrätta dylika asylter, och skulle det icke inträffa, att någon enskild person inrättade en dylik asyl, så blefve naturligtvis anslaget till ingen nytta, det komme icke att kunna disponeras. Om man deremot helt enkelt afsloge frågan, så kunde man begära en utredning och då få veta, huru vida det finnes någon möjlighet att inrätta dylika asylter, och om Riksdagen skulle vilja bevilja ett årligt anslag af 20- å 30,000 kronor till understöd af dem. Det

Angående an-
slag till nyk-
terhetens be-
främjande
m. m.
(Forts.)

förefaller mig, som om det vore omöjligt för enskilda personer att grundlägga dylika asyler under förutsättning, att staten en enda gång lemnade ett anslag af 25,000 kronor. Jag skulle således, om ej annat vore att välja på än att rösta för bifall till utskottets förslag eller för afslag å detsamma, förena mig dem, som yrkat afslag, men det synes mig som om Riksdagen icke gerna kan eller bör gå den vägen, ty det skulle väcka synnerligen obehagliga känslor inom hela vårt land; och då det föreligger ett förslag, hvarigenom man kan åtminstone göra något i nykterhetens intresse, nemligen reservantens, så tycker jag, att man borde ena sig om detta förslag.

Herr Nils Petersson i Runtorp trodde sig veta, att dessa försupna drinkare icke skulle gå och höra på några nykterhetsföredrag eller läsa några nykterhetsskrifter, och det kan visserligen vara sant, men de af våra unga män, som höra dessa föredrag och läsa dessa skrifter och med anledning deraf öfvergifva begagnande af spirituösa drycker, komma nog att inverka på drinکارne till deras fördel, så att äfven de icke blifva oberörda af dessa skrifter och föredrag.

Jag skall således be att få förena mig med reservanten och yrka bifall till hans förslag.

Herr *Olson* i Stensdalen instämde i detta yttrande.

Herr *Folke Andersson*: Det synes som om de fleste skulle vilja vara med om att bevilja anslag till nykterhetens befrämjande, men då fråga blir om sättet, huru dessa medel skola användas, kunna ju meningarna vara mycket delade. Men då Första Kamraren redan beviljat ett anslag att användas för drinkares förbättring i asyler, tycker jag, att det vore oklokt af Andra Kamraren att afslå detta anslag.

Man säger visserligen, att man ej kan upprätta några asyler för detta anslag, och det är rätt. Men när det vid senaste plenum var fråga om bidrag af statsmedel till tvenne privata skolor här i Stockholm, så uppgafs det från regeringen, att dessa anslag äskades för att man skulle få göra erfarenhetsrön. Och jag hemställer till herrarne, huru vida det ej äfven här vore lämpligt att vi söka skaffa oss rön. Och då jag ser den företagsamhet, som i fråga om för samhället gagneliga företag utvecklas här i Stockholm, hoppas jag, att det äfven skall finnas personer, som äro villiga att med understöd af statsmedel på detta område göra rön, som skola gifva oss ledning för kommande beslut.

Jag anhåller därför, herr talman, för min del om bifall till statsutskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Derunder hade yrkats: 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) afslag derå och bifall till den af herr vice talmannen afgifna, vid punkten fogade reservation; 3:o) bifall till samma reservation med anslagsbeloppets nedsättande till 20,000 kronor; 4:o) bifall till herr *Eriksons* i

Myckelgård ifrågavarande motion; och 5:o) afslag å samtliga i ämnet väckta förslag. Herr talmannen upptog hvart och ett af dessa yrkanden till proposition i nu nämnd ordning och förklarade sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förstnämnda meningen. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf, och sedan till kontra-proposition antagits yrkandet på bifall till den vid punkten fögade reservationen oförändrad, nu uppsattes justerades och ansgogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 90:de punkten af utlåtandet n:o 9, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställen, bifallit den af herr vice talmannen afgifna, vid punkten fögade reservation.

Omröstningen utföll med 71 ja mot 90 nej, och hade alltså beslut fattats i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Punkten 91.

I två med hvarandra lika lydande motioner, väckta den ena inom Första Kammaren (n:o 34) af herr *C. O. Bergman* och den andra inom Andra Kammaren (n:o 94) af herr *V. B. Wittrock*, hade föreslagits, att Riksdagen ville bevilja svenska turistföreningen ett penningeunderstöd af 3,000 kronor att utgå under loppet af år 1890, men hemställde utskottet, att motionerna icke måtte af Riksdagen bifallas.

Angående anslag till svenska turistföreningen.

I fråga härom anförde:

Herr Wittrock: Herr talman, mine herrar! Som kammaren finner, har utskottet afstyrkt den af herr Bergman och mig väckta motionen. Detta har dock icke hindrat Första Kammaren att efter en grundlig och upplysande diskussion lemna sitt bifall till nämnda motion. Med anledning deraf vågar jag några ögonblick upptaga kammarens tid, i förhoppning att möjligen hos en eller annan väcka eftertanke, huru vida det icke vore ändamålsenligt från statens synpunkt att bevilja detta lilla anslag.

Svenska turistföreningen upptager uti sig hvilken välfrejd svensk man eller qvinna, som vill anmäla sig till inträde och som betalar 3 kronor i årsafgift. Dess hufvuduppgift är af tvåfaldigt slag, nemligen dels att hos landsmännen väcka och underhålla lusten att se och lära känna sitt fosterland och sålunda höja

Angående an-
slag till sven-
ska turist-
föreningen.
(Forts.)

fosterlandskänslan och skaffa riktig insigt om vårt lands naturliga tillgångar, och dels att väcka utlänningarnes uppmärksamhet på sevärigheterna i vårt land och sålunda hitleda en del af den stora turistström, som hvarje sommar utbreder sig öfver de delar af Europa, som äro kända för framstående skönhet. Denna senare föreningens uppgift torde med rätta kunna kallas dess *ekonomiska* uppgift. Ty det förhåller sig verkligen så, att om ett land blir känt såsom ett framstående turistland, som mycket besökes af turister, så förvandla sig detta lands naturskönheter i ett räntebärande kapital, hvars afkastning kan gå upp till högst betydande summor. Så uppskattar man med temlig visshet den inkomst, som vårt grannland Norge har af främmande turister, till icke mindre än 5 millioner kronor om året — för att nu icke tala om turistväsendets förlofvade land, Schweiz, der inkomsten af utländska turister årligen med visshet skattas till icke mindre än 40 millioner.

Nu torde många kammarledamot tänka så här: "Ja, detta kan ju vara möjligt i land med sådan framstående skönhet som Schweiz och Norge; men hvad har väl vårt anspråklösa Sverige att bjuda på, som kunde vara lockande för turister?" Jo, det är, om vi rätt tänka efter, i sanning icke så litet. Nästan hvart enda — ja, jag kan väl säga hvartenda — landskap har något mer eller mindre framstående i den vägen att bjuda på. För att icke vara vidlyftig, skall jag blott nämna några få saker i detta afseende.

Hvar och en känner, åtminstone genom hörsagor, de imponanta högfjells-scenerier, som möta den resande i många delar af norra Sverige, så redan i Herjeådalen, vidare i Jemtland, och allra mest i lappland. Lika väl känna vi, hvilket storartadt system af stolta elfvar Norrland eger, främst bland dessa Ångermanelfven och Lule elf. I Lule elf finnes, i förbigående sagdt, Europas helt säkert allra förnämsta vattenfall, om man tar i betraktande så väl vattenmassa som fallhöjd och branthet, nemligen det så kallade Stora Sjöfallet, mellan de båda stora Lulesjöarne, ett vattenfall, som med skäl skulle kunna benämnas Europas Niagara.

I mellersta Sverige äro naturscenerierna af annan art, men i sin stil lika tilltalande. Vi hafva der dessa tjusande, vida, solrika dalsträckor, som omgifvas af skogklädda höjder och i sin botten regelbundet ega större eller mindre sjöar. Vi hafva sådana scenerier i mängd i Dalarne och dessutom på åtskilliga andra ställen, i Vestmanland, Vermland och norra delen af Dalaland.

Hvar och en känner den rikedom på idylliskt ljufva scenerier och leende landskap, som finnes i Mälardalen, i vår sköna hufvudstads omgifningar och dessutom också i åtskilliga andra delar af södra Sverige, exempelvis i Södermanland, Östergötland, norra Småland och kanske mest i Blekinge.

Äfven de provinser, som nu icke äro nämnda, hafva hvar och en sin framstående egendomlighet, som säkert kan locka turister. Så t. ex. Vestergötland med Kinnekulle och Trollhättan, så äfven Gotland med dels sin egendomliga natur, dels sina gamla egendomliga byggnadsverk från medeltiden.

Om man tänker på allt detta, så måste man medgifva, att

Sverige har rätt mycket, som skulle kunna göra det till ett framstående turistland, om detta blott blefve tillräckligt mycket bekant för utländingen.

Nu kan man fråga: "Hvad har väl den svenska turistföreningen gjort för att befrämja dessa båda sina hufvuduppgifter, som jag nyss omnämnt?" Jo, för det första har turistföreningen vidtagit åtskilliga åtgärder för att *utbreda kännedomen om vårt land* och detta väsentligen på det sättet, att den sedan 4 år tillbaka har utgifvit en årsskrift, af hvilken redan sju häften äro utkomna — det sista har just kommit i dagarne, försedt med talrika illustrationer. I denna årsskrift finnas bland annat beskrifningar på vackra trakter från olika delar af landet, från dess sydligare delar, Småland, Gotland o. s. v., genom mellersta Sverige vidare ända upp till de nordligaste trakterna, Vesterbotten och lappmarken.

Vidare har turistföreningen anordnat tvenne utställningar af turistföremål, landskapsvyer och dylikt, samt afbildningar af folkdräkter m. m. Den ena af dessa expositioner egde rum här i Stockholm för några år sedan; den andra utgjorde en afdelning af den stora allmänna nordiska expositionen i Köpenhamn i fjol. För denna sin utställning i Köpenhamn, af allmänheten vitsordad såsom utmärkt, erhöll också föreningen utställningens första pris.

Vidare har svenska turistföreningen satt sig i förbindelse med ett betydligt antal utländska turistföreningar och resebyråer för att göra vårt land bekant för utländingen, och på flera ställen låtit framlägga samlingar af svenska landskapstaflor, resehandböcker på främmande språk o. s. v.

För det andra har turistföreningen vidtagit åtskilliga åtgärder för att *underlätta turisttrafiken i landet*. Den har låtit upprödja, dels sjelf, dels genom att lemna bidrag åt andra, nya vägar på flera ställen i norra Sverige till berömda utsigtspunkter. Så dels i Lule lappmark, dels i Jemtland, dels äfven i Dalarne i dess nordligaste del, för att turisterna temligen lätt skola kunna nå Sveriges högsta vattenfall, som är beläget i Särna socken. Det heter, såsom väl ej torde vara så allmänt bekant, Njupeskärs-fallet och är af högst betydlig höjd, så högt, att det är bland de högsta i Europa: dess höjd är något öfver 400 fot (125 meter)

Ytterligare har turistföreningen låtit uppföra eller bidragit till uppförande af fjellhyddor på ett par ställen i lappmarken och Jemtland, nemligen dels i Lule lappmark, dels i Oviksfjellen. Vidare har turistföreningen föranstaltat om uppförande af ett utsigtstorn på en af de förnämligaste och lättast åtkomliga högre punkterna i Jemtland, nemligen Frösön, från hvilket man har en utsigt, som omfattar ett så stort område, att det nästan kan mäta sig med ett par tyska konungariket, nemligen Würtemberg och Sachsen tillsammans.

Vidare har turistföreningen förskaffat sig omkring 125 ombud, spridda i landets olika delar, hvilka ombud gå så väl inländske som utländske resande till handa med upplysningar om reserouter m. m., och detta kostnadsfritt.

Angående an-
slag till sven-
ska turist-
föreningen.
(Forts.)

I betraktande af föreningens ringa tillgångar kan man säga att det icke är så litet, som föreningen redan åstadkommit under den icke synnerligen långa tid, som den existerat. Nu frågar man: hvartill skall föreningen använda dessa af staten nu begärda 3,000 kronor? Jo, den har för afsigt att använda dessa medel väsentligen till åstadkommande af så kallade turistvägvisare, som skulle skickas ut till kontinenten och England för att draga främlingarnes uppmärksamhet på vårt land. Med dessa turistvägvisare menas stora anslagstaflor, innehållande beskrifning öfver olika trakter af framstående skönhet och hvilka beskrifningar åtföljas af kartskitzer samt en och annan illustration, hemtag från de särskilda landsdelarne. Dessa vägvisare kosta icke så litet, och föreningen har icke råd att af egna medel bekosta desamma i någon större skala. Med det i ifrågasatta anslaget skulle dock ett icke så litet antal kunna ävägbringas.

Jag anser mig böra särskildt påpeka, att det ligger icke så ringa vikt på att just nu söka fästa främlingarnes uppmärksamhet på vårt land. De börja nemligen att tröttna på de gamla vägarne, på resorna till Alperna och Karpaterna, och hafva i stället börjat uppsöka nya mål, begifva sig till Kaukasus, o. s. v., och Sverige, ehuru icke synnerligen aflägsat, är bland de få länder, som ännu icke blifvit mera allmänt uppsökta. Om man nu passar på och påpekar sevärheterna i vårt land, så skulle man kanske lyckas att draga hit en icke så ringa del af turistströmmen. Sker detta, så är det lätt att räkna ut att staten skall mycket snart få igen det lilla anslag, hvarom nu är fråga, på det sätt nemligen att turisterna komma att begagna statens jernvägar samt post- och telegrafkommunikationer. Om man då blott beräknar att ett hundra turister om året skulle lockas hit till Sverige genom dessa turistvägvisare, och man antager att hvar och en af dem nedlägger 30 kronor på jernvägsbiljetter — hvilket antagande ju icke kan anses öfverdrifvet — så har man ju redan på ett år fått denna summa ersatt.

Till sist vill jag erinra derom, att i vårt grannland Norge betraktas turistväsendet såsom en statsangelägenhet, och att man der förut beviljat 2,000—4,000 kronor i årligt anslag, i hvilket anslag budgetkommissionen i år tillstyrkt en förhöjning med 1,000 kronor, hvadan detsamma skulle komma att utgå med 5,000 kronor årligen, under det att här är blott fråga om 3,000 kronor för en gång.

På grund af hvad jag haft äran anföra vägar jag vördsamt hemställa om bifall till de af mig och herr Bergman väckta motioner samt afslag å utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Lilienberg, Billing, Lyth, Werner, Styffe, Björck, E. G. Boström, Martin, Svensson* från Karlskrona, *O. Melin, Andrén, Nilson* från Lidköping, *Dahlberg, Nydahl, Kardell, Hygrell, Sundberg* från Haparanda, *Metzen* och *Waldenström* från Gefle.

Herr Redelius yttrade: Instämmande med den föregående

talarens uppfattning, ber jag endast att få tillägga några ord, innan jag går att yrka bifall till de väckta motionerna.

Det förhåller sig ju så, att många svenskar af okunnighet om sitt eget land resa utrikes, då de hafva tillfälle och lust att företaga några rekreationsresor, i stället för att de utan tvifvel skulle föredraga att resa inom vårt eget land, derest de hade tillräcklig kännedom om allt det myckna, som der finnes värdt att beskåda. Likaså inträffar det också, att utländingar, som komma hit, icke veta huru de skola ställa sin resa här för att påträffa det mest sevärda. Deremot skall man, om förevarande framställning bifölles, kunna genom turistföreningen bereda dem en ganska god vägledning. Och med kännedom om huru härmed förhåller sig inom vårt grannland Norge, tror jag, att detta lilla anslag icke skulle vara bortkastadt. Jag skall därför inskränka mig till att yrka bifall till motionerna samt afslag å statsutskottets afstyrkande hemställan.

Angående anslag till svenska turistföreningen.
(Forts).

Herr *Swartling* förenade sig med herr *Redelius*.

Herr *Sven Nilsson*: För min del tager jag mig friheten att yrka bifall till statsutskottets afstyrkande hemställan. Inom utskottet förekom icke någon meningsskiljaktighet i fråga om detta beslut, enär man ansåg denna fråga vara af beskaffenhet att den borde öfverlemnas åt den enskilda företagsamheten. Om man nu bifölle föreliggande förslag, så är jag viss om att anspråken på statens mellankomst icke skulle komma att sluta med den summan, utan man hade då att motse flera dylika framställningar angående må hända ännu större belopp till hvarjehanda föreningar. Detta är bara ett försök till en början. Då således det bästa man här vid lag kan göra är att vara försiktig, efter som det är fråga om beviljande af statsmedel för ändamål, som helt och hållet tillhör den enskilda företagsamhetens område, så anhåller jag att få yrka bifall till statsutskottets afstyrkande hemställan.

Häruti instämde herrar *Larsson* i Berga och *Larsson* från Upsala.

Herr *Schöning*: Att nu vid denna sena timma förlänga diskussionen tror jag icke skulle vara klokt. Jag hade visserligen tänkt yttra mig något vidlyftigare angående den fråga, som föreligger, men efter den långa diskussionen i dag tror jag, att man bäst gagnar denna sak genom att helt kort och godt yrka bifall till motionärernas förslag och afslag å utskottets afstyrkande hemställan. Den tid torde snart nog varda kommande, i fall man beviljar detta anslag, då vi med nöje skola anse oss böra bevilja ännu högre anslag. Och då jag är fullt öfvertygad om att denna lilla summa inom kort skall väl betala sig, så skall jag inskränka mig till att yrka bifall till motionen samt afslag å utskottets förslag.

Angående an-
slag till sven-
ska turist-
föreningen.
(Forts.)

Herr Gumælius: Jag ber att få instämna med herr Wittrock i nästan alla afseenden, men icke beträffande hans kalkylering, hvilken jag icke kan riktigt vara med om. Han utgick nemligen från det antagandet, att, derest anslaget beviljades, detta skulle föranleda till att turisterna till vårt land skulle ökas med åtminstone ett hundratal, och då skulle staten få igen sin lilla uppoffring. Men detta är ju helt tydligt en alldeles för mycket försiktig kalkyl, utan bör tillväxten af resande med all sannolikhet kunna beräknas i tusental, med hvilken beräkningsgrund staten således många gånger om skulle återfå detta lilla anslag. Utskottet och en talare hänvisa detta åt den enskilda företagsamheten. Men det går ej! Detta är ett företag, som väl bör af staten kunna med utsigt till behållning omhändertagas, men som deremot icke alls lämpar sig för enskild företagsamhet; ty den enskilde kan ju icke på det samma bereda sig någon förtjenst. De penningar, som staten komme att härtill anvisa, skulle — och dervid fäster jag vigt — komma att jemväl fylla ett ideelt syfte, utom det att saken skulle bära sig såsom affärsföretag; och ber jag således äfven denna gång att få instämna med herr Redelius, då jag nu anhåller att få yrka bifall till de väckta motionerna.

Herr Danielson: Det ser verkligen ut som om herrarne ämnade passa på att begagna sig af den omständigheten, att kammarens ledamöter för tillfället äro så fåtaliga, för att få anslaget i fråga beviljadt. Men jag måste beklaga om så skedde; ty jag kan icke finna annat, än att man derigenom gifver på hand, att man kommer att villfara ytterligare anspråk på statens understöd för enahanda ändamål. Ty icke lära väl herrarne kunna med allvar tro, att detta lilla anslag skall komma att uträtta något nämnvärdt i afseende på underlättande af resorna för herrar utlänningar, med deras anspråk på bekvämlighet och komfort. Dertill, föreställer jag mig, erfordras vida större anslag än detta, och anspråken derpå skulle icke heller uteblifva, om staten ger på hand, att den vill understödja dylika företag. Det är för öfrigt en alldeles obillig begäran, att staten skall träda emellan genom anslag för att på detta sätt göra försök, som här sägs, att locka hit turister, hvilka nog synas mig i allt fall hitta till vårt land; detta synes mig vara en omsorg, som mera lämpar sig för den enskilda företagsamheten. Jag tycker för öfrigt, att vi redan allt för mycket gifvit oss in på områden, som vi bort afhålla oss ifrån, och att vi icke böra gå vidare på den vägen. För min del protesterar jag deremot och jag skulle beklaga om, till följd af att så många af kammarens ledamöter äro borta, det äskade anslaget skulle komma att beviljas.

Herrar *Petersson* i Hasselstad, *Holmgren* och *Olsson* i Ornakärr instämde i detta yttrande.

Herr Nyström: Nog kan man vara öfverens derom, att det mål, som turistföreningen satt sig före, är godt och eftersträfvansvärdt; ty nog är det en god sak, att kunskapen om vårt land

sprides så mycket som möjligt bland våra egna medborgare. Jag tänker härvid närmast på dessa fotvandringar, som äro egnade att skingra många fördomar och förmedla månet närmande mellan olika folklager. Det är äfven utan tvifvel af vigt för det nationella medvetandet, att denna kännedom gör sig mera allmänt gällande.

Angående anslag till svenska turistföreningen.
(Forts.)

Men om man ock frånser från dessa förhållanden, så framgår af de kalkyler, som kunna uppställas, att de rent ekonomiska fördelar, som ifrågavarande anslag komme att medföra, äro högst afsevärda. Detta är ju också redan tillräckligt framhållet och det kan endast ifrågasättas huru mycket, som kunde vinnas från föreningens sida genom att bevilja detta lilla anslag. Jag tänker dervid närmast på dessa s. k. turist-vägvisare, som väl äro afsedda att genom föreningens försorg spridas på utlandets närmsta hotell och stora turistcentra. Kostnaderna för en dylik spridning ställa sig ganska höga; och den svenska turistföreningen har faktiskt icke råd att bestrida densamma, men genom beviljandet af detta lilla anslag skulle utan tvifvel detta mål i väsentlig mån tillgodoses. Staten skulle ock redan under första året få fullständig ersättning för denna lilla uppoffring.

Herr Gumælius erinrade om det ideala syftet med detta anslag. Hvar och en vet, hurusom de utlänningar, som besökt vårt land, ofta nog återvänt till sitt eget land, mycket belättna med sina erfarenheter och icke minst med de bekantskaper, de fått göra med vårt goda och aktningvärda folk, och detta är ingen oväsentlig sak. En stor del af dessa personer äro så pass framstående, att de kunna inom vida kretsar sprida den mening, de hemföra om vårt folks utmärkta egenskaper, samt sålunda utöfva ett ganska viktigt inflytande på utlänningens opinion i detta fall.

Jag har sjelf ofta träffat tillsammans med inflytelserika utlänningar, som vid besök här lärt känna vårt land och vårt folk från den bästa sidan och som sedan genom sina uttalade meningar gjort oss och våra intressen väsentliga tjenster.

Om det nu är sant, att ändamålen äro viktiga, om det är viktigt att vi lära känna vårt eget land, om det är oss till gagn, att dessa främlingar, som lockas hit, medföra så goda och gynsamma tankar som möjligt om vårt folk, och om slutligen den finansiella sidan, frågan om de tillströmmande inkomsterna, visar sig synnerligen afsevärd — och jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att en betydlig del af den inkomst, som kan dragas af främlingarne, kommer just de aflägsna och fattigaste trakterna till godo, emedan just dessa trakter hafva sina lockelser i naturskönheter, jagt, fiske, folkegendomligheter m. m. — om detta är sant, om dessa ändamål äro så viktiga och om det är bevisadt, att dessa ändamåls vinnande i väsentlig mån befrämjas genom ett så obetydligt anslag som 3,000 kronor, så synes det mig vara all anledning i verlden att bevilja detta anslag, och jag skall därför be att få instämman med dem, som yrkat bifall till motionärernas förslag och afslag å utskottets hemställan.

Angående an-
slag till sven-
ska turist-
föreningen.
(Forts.)

Med herr Nyström instämde herrar *Winkrans, Broström, A. V. Carlson* och *Ahlström*.

Herr Lyttkens: Ja, om de stora ändamål, som här förespeglas oss, kunde vinnas genom ett så obetydligt anslag som det ifrågasatta, skulle jag ej hafva något emot att bevilja detsamma. Men dels betvivlar jag, att anslaget är nödvändigt, ty jag tror, att turistströmmen i alla fall kommer att vända sig hit, dels hörde vi af en talare på norrlandsbänken, att detta anslag blott vore en början och att det skulle komma att fordras mycket mera, och jag ber att få protestera mot att det skattedragande svenska folkets penningar användas till sådana ändamål, som nu är ifrågasatt.

På dessa skäl yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag och afslag å motionerna.

Herr Swartling: Då jag nyss tillät mig instämman med herr Redelius, tänkte jag icke begära ordet och jag skulle ej heller hafva gjort det, om jag ej uppkallats af ett yttrande från ölandsbänken. Detta yttrande vittnar om, hvad som också förut synt mig klart, att utskottet missuppfattat och icke så litet missuppfattat motionernas syfte eller rättare turistföreningens syfte.

Det tycktes egentligen vara af sparsamhetsskäl och af fruktan för att möjligen till ett kommande år ännu större anslag komma att för detta ändamål begäras, som utskottet afstyrkt motionerna. Det kan väl vara möjligt, att så kommer att inträffa, och jag hoppas, att anledning dertill skall gifvas. Jag gillar fullkomligt de sparsamhetssträfvanden, som göra sig gällande här i kammaren. Att spara är klokt, men att spara på en utgift, genom hvilken man får mångdubbel ersättning, det kallar jag icke sparsamhet, utan det kallar jag missushållning. Och en sådan utgift är det här fråga om. Turistföreningen har ju satt sig det stora målet före att göra vårt land känt för utlänningarne, så att det innebär en lockelse för dem att ställa sina turistfärder hit. Ingen kan förneka, och erfarenheten från andra länder gifver tydligt vittnesbörd om, att turistskaran lemna kvar en stor summa penningar, som kommer landet till godo.

Det har förvånat mig, att statsutskottet, hos hvilken man är van att finna en omsorgsfull och noggrann utredning, så litet egnat uppmärksamheten åt denna fråga, och jag vågar nästan tro, att en stor del af orsaken ligger i motionärernas i mitt tycke allt för stora blygsamhet, då de fixerat anslagsbeloppet till så låg siffra, som de nu gjort. Hade de ställt krafven högre, skulle utskottet kanske hafva gått frågan närmare på lifvet, och resultatet skulle då troligen blifvit annat än nu.

Med öppen blick för frågans stora innebörd, har Första Kammaren redan beviljat den äskade summan, och jag vågar tro, att denna kammare icke skall låta Första Kammaren ensam behålla äran af detta beslut.

Herr Danielson: Ja, skall det vara en ära att resa upp allt hvad man eger och har, då må Första Kammaren gerna blifva ensam om den äran. Vi svenskar resa i många fall, synes mig, mycket mer än vi behöfva; och det är en af de största orsakerna, hvarför vår ekonomi är så rubbad, att alla resa och fara och inbilla sig vara herrskap. Alla skola resa, men ingen vill stanna hemma och arbeta och göra nytta, ty man vill efterapa utländingarnes exempel, men om detta är någon riktig välsignelse, det betviflar jag.

Angående anslag till svenska turistföreningen.
(Forts.)

Mig förefaller för öfrigt hvarje anslag farligt, som innebär, att man snart kommer igen med ökade anspråk. Den siste ärade talaren yttrade, att om motionärerna hade begärt mera, deras anspråk blifvit bättre mottagna, och hoppades, att de nästa gång skulle begära mera. Om man tänker något härpå, skall man finna, att det icke är skäl att förfira sig nu.

Hvad angår påståendet, att vi blifvit berömda af utländingarne, ber jag att få säga, att detta beror derpå, att vi äro allt för gästfria. För att visa oss gentila och få skylta i de utländska tidningarne uppoffra vi det lilla vi hafva, men hvad vinna vi väl på det? Vi få sedan kanske i många fall låna af utländingarne hvad vi som gästvänliga värdar uppoffrat på dem.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Schöning: Jag beklagar mycket, om jag med mitt sista anförande skadat motionärernas sak i stället för att gagna den. Men det finnes i denna kammare ett märkvärdigt sätt att taga fasta på en motståndares ord och vända dem som vapen mot honom sjelf. Kanske yttrade jag mig så, som här af en talare blifvit anfördt, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på att det var i brådskan, då jag ansåg, att det nu vore tid att få gå hem och äta middag. Min mening var den, att, genom att detta anslag beviljades turistföreningen, en stor flod af resande komme att tillströmma, och jag tror, att, huru trångbröstad man än inom denna kammare må vara i fråga om anslag, man dock borde inse, att genom denna ringa utgift en väsentligt större inkomst för staten kan vinnas.

Men har jag med mitt förra anförande mindre väl gagnat motionen, så har den siste värde talaren genom sitt sista anförande heller ingalunda gagnat utskottets förslag.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Sven Nilsson: Statsutskottet har klandrats af en talare på östgötabanken, derför att det icke egnat denna fråga tillräcklig uppmärksamhet. Jag vill säga, att det i statsutskottet knappt fans en enda medlem, som trodde, att någon inom kamrarna utom motionärerna skulle yrka bifall till ifrågavarande motioner, och då må det förlåtas utskottet, att det icke lemnat en utförligare utredning än det gjort.

Jag har hört uppgifvas, att i turistföreningens kassa skulle förefinnas en brist på 3,000 kronor. Hade det varit meningen att bevilja dessa 3,000 kronor för att betäcka denna brist, så skulle

Angående an- jag hafva kunnat gå in derpå, men ett par talare hafva bestämdt
slag till sven- förklarar, att här icke gäller endast dessa 3,000 kronor, utan mycket
ska turist- större summor, och således kan icke förslaget innebörd vara en-
föreningen. dast den, att den brist som finnes hos turistföreningen skall be-
(Forts.) täckas.

Det är min bestämda öfvertygelse, att staten icke bör blanda sig i denna sak, utan öfverlemna den åt den euskilda företagsamheten. Turistföreningen kan ju t. ex. taga betaldt för sina skrifter. För öfrigt tror jag, att vi komma att få tillräckligt med turister, utan att staten behöfver blanda sig i saken.

Det är troligt, att, med det ringa antal ledamöter, som nu äro närvarande i kammaren, anslaget skall beviljas. Det kan då icke hjälpas, men jag kan ej se, att ett sådant beslut skall medföra den allra ringaste nytta, snarare skada. Jag yrkar därför fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr Elowson: Det synes mig vara en uppenbar fördel, om vårt i många hänseenden så sköna land blefve mer känt för utländingen, än det nu är. Jag ber, mine herrar, att ur min erfarenhet få anföra ett exempel. Herrarne känna att på finska sidan uppe i höga norden ligger ett berg Aavasaxa, dit en stor massa turister hvarje år ställer kosan för att se midnattssolen. Vid ett tillfälle tog jag mig friheten fästa herr landshöfdingens för Norrbottens län uppmärksamhet på, att det på svenska sidan fins ett berg, som är lättare tillgängligt, och hvarifrån man har en härligare utsigt. Det var nemligen fråga om, att ett sällskap af framstående personer skulle fara till Aavasaxa. Det svarades mig då, att det svenska berget icke var känt, och att därför ingen ville fara dit. De ville till Aavasaxa, därför att det var allmänt bekant.

För egen del har jag haft tillfälle att taga i betraktande den mycket beprisade "Alpenglühen" i Schweiz, men jag har äfven betraktat snöglansen i lappmarken, och jag får bekänna, att jag för min del funnit dessa nordliga trakter i afseende på skönhet jemförliga med Schweiz. Jag kan ej se annat, än att det vore en stor fördel för Sverige, om detta blefve mera allmänt bekant. Det finnes äfven åtskilliga trakter utom Schweiz, dit utlänningarne resa för att kunna säga, att de varit der. Jag vill endast nämna "Kuhstall" i sachsiska Schweiz. Skulle det lyckas oss att få några dylika välkända orter här i Sverige, skulle vi draga hit en mängd främlingar.

Jag anhåller om bifall till de föreliggande motionerna.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de gjorda yrkan- dena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering begärdes och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 91:sta punkten af utlåtandet n:o 9, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sammanräkningen af rösterna visade 59 ja men 80 nej; hvadan Kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionen.

Punkten 92.

Bifölls.

Punkten 93.

Lades till handlingarna.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,4 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.